

Horyzonty doradztwa rolniczego

- Reklama wzajemna w wiejskiej przedsiębiorczości
- Projekt Soil-X-Change jako baza danych dobrych praktyk glebowych wypracowanych przez Grupy Operacyjne

Wydarzenia CDR

- Agro-Premiery Kierunek Rolnictwo 5.0
- VIII Ogólnopolski Zlot Zagród Edukacyjnych

Nauka doradztwu

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

Informacje WPR

- Bioróżnorodność na gruntach ornyc
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

- Reklama wzajemna w wiejskiej przedsiębiorczości
- Projekt Soil-X-Change jako baza danych dobrych praktyk glebowych wypracowanych przez Grupy Operacyjne

Reklama wzajemna w wiejskiej przedsiębiorczości

Współpraca w reklamie stała się kluczowym elementem strategii marketingowych, przynosząc korzyści twórcom treści jak i kreowanymi przez nich markom. Synergia pomiędzy zróżnicowanymi podmiotami pozwala na dotarcie do szerszej grupy odbiorców oraz zwiększenie zaangażowania na rzecz rozwoju przedsiębiorstw. Pobudza do zdrowej konkurencji i kształtuje liderów przedsiębiorczości. Podsyca kreatywność, która w efekcie przynosi szerokie spektrum produktów odbiorcom. Przykłady udanych kampanii pokazują, że kooperacje między markami, mogą prowadzić do innowacyjnych rozwiązań i większej efektywności.

Reklama wzajemna, zwana także współreklamą, to forma promocji oparta na współpracy, dwóch lub więcej firm w celu promowania swoich produktów lub usług. Zazwyczaj polega na wymianie miejsc reklamowych, materiałów promocyjnych czy organizowaniu wspólnych kampanii marketingowych. Jest to element tzw. marketingu współpracy, (ang. partnership marketing) - strategii, w której różne podmioty (firmy, organizacje) lub osoby (przedsiębiorcy, influencerzy) łączą siły w celu osiągnięcia wspólnych celów marketingowych. Współpraca na niwie reklamy ma na celu zwiększenie zasięgu – dotarcie do nowych klientów z minimalnym kosztem. Przynosi także wiele innych efektów oczekiwanych przez przedsiębiorców, które to efekty

są trudne do osiągnięcia w pojedynkę. Taka współpraca może przybierać różne formy, jak np. wspólne kampanie reklamowe, programy lojalnościowe czy wspólne wydarzenia promocyjne.

Marketing współpracy pomaga we wspólnym udźwignięciu kosztów tych kanałów reklamy, które wymagają większych nakładów. Wraz z wyżej wymienionymi efektami, korzyści reklamy wzajemnej sprowadzają się do wzrostu przychodów i redukcji kosztów, a więc pomagają w osiągnięciu większego zysku. Korzyści ekonomiczne przyczyniają się do zacieśnienia współpracy między różnymi podmiotami, są także głównym punktem zainteresowania przedsiębiorców.

Mapy tematycznych szlaków z opisami atrakcji i oddzielnym brandingiem dla poszczególnych tematów (Morawy).
(Fot. Grzegorz Cetner, CDR O/Poznań).

strona główna

- Reklama wzajemna w wiejskiej przedsiębiorczości
- Projekt Soil-X-Change jako baza danych dobrych praktyk glebowych wypracowanych przez Grupy Operacyjne

Menu restauracji w formie gazety reklamującej na zasadzie współpracy lokalne produkty i atrakcje.

(Fot. Grzegorz Cetner, CDR O/Poznań).

Dla wielu osób sam efekt finansowy nie jest wystarczającym bodźcem do współdziałania. Potrzebne są dodatkowe wartości, które osiąga się równoległe do zysku. Zwiększona wiarygodność firmy wynikająca z rekomendacji jednej firmy przez drugą, może pomóc w budowaniu zaufania konsumentów. Dzięki lokalnej współpracy wzmacniany jest pozytywny wizerunek marki. Chociaż jest to mniej „policzalne”, może prowadzić do większych przychodów wynikających z poszerzającej się rzeszy klientów, zwracających uwagę na „coś więcej” niż sam produkt czy usługa. Wspólnie zaproponowane oferty, wsparte poprzez działania promocyjne, w tym reklamę, mogą dostarczyć klientom więcej „wartości dodanej”, co może przyczynić się do ich lojalności. Kluczowym

aspektem efektywnej współpracy jest budowanie wzajemnego zaufania między przedsiębiorcami. Stosowanie mechanizmów reklamy wzajemnej w sposób wydatny usprawnia ten proces.

Lokalne firmy coraz częściej dostrzegają walor ścisłej współpracy w najbliższym otoczeniu, tworząc powiązania w ramach danej społeczności. Promując się nawzajem, a także wspomagając działania społeczne zwiększają widoczność na lokalnym rynku. Oczywiście, zainteresowanie tym rynkiem zależy od skali działania, branży i specyfiki danej działalności. Dla wielu przedsiębiorców nie będzie to w ogóle arena zainteresowania. Jednak z punktu widzenia czynników pozaekonomicznych, relacje

Paszporty w projektach sieciowych zachęcają do odwiedzania wszystkich miejsc na danym szlaku tematycznym.

(Fot. Grzegorz Cetner, CDR O/Poznań).

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR NR 1/2025

strona główna

- Reklama wzajemna w wiejskiej przedsiębiorczości
- Projekt Soil-X-Change jako baza danych dobrych praktyk glebowych wypracowanych przez Grupy Operacyjne

Włączanie się do istniejących sieci jest także dobrym pomysłem na współpracę w reklamie oraz kreowanie pozytywnego PR. (Fot. Grzegorz Cetner, CDR O/Poznań).

społeczne tworzone wokół lokalizacji danego przedsięwzięcia stają się coraz częściej walorem rozpatrywanym w kontekście dobrego „public relations” danej firmy.

Współpraca lokalna na obszarach wiejskich, w tym podejmowanie wspólnych działań marketingowych, to jednak niełatwy proces. Wskazuje na to rozwój takich inicjatyw jak grupy producenckie, inkubatory przetwórcze czy łańcuchy dostaw. Bariery leżących na drodze do wspólnych przedsięwzięć gospodarczych jest wiele. Najczęstszą mogą być różnice w interesach i priorytetach potencjalnych partnerów biznesowych. Odmienne cele

i wizje rozwoju mogą uniemożliwić znalezienie wspólnego gruntu do działania. Współpraca blokowana jest przez takie czynniki jak brak zaufania, problemy w komunikacji czy niedoświadczenie w zakresie zarządzania. Problemem mogą okazać się także przeszkody strukturalne, instytucjonalne lub prawne. Czasem na drodze współpracy leży po prostu brak różnego rodzaju zasobów, a czasem trudne do wzajemnego zrozumienia kwestie, wynikające np. z różnic kulturowych. Bariery mentalne, historyczne, organizacyjne – wszystkie mogą stanowić nie lada problem na etapie prób zawiązywania lokalnej współpracy. Zmiany w tym zakresie wymagają czasu, stopniowego dojrzewania partnerów do otwarcia się na innych i ich pomysły. Przełamywanie barier w lokalnej współpracy może być kluczowym krokiem do rozwoju całej społeczności oraz efektywnego działania na danym obszarze. Zrozumienie tych kwestii, również w kontekście pracy doradczej na rzecz kreowania sieci powiązań, jest kluczowe dla budowania skutecznych modeli współpracy na poziomie lokalnym.

Próby inspirowania do aktywności opartej o współpracę, w tym do wzajemnej reklamy towarów i usług, mogą być trudne z wielu innych powodów. Podmioty, a raczej osoby je reprezentujące, mogą mieć nie tylko odmienne cele biznesowe, wartości czy wizje. Mogą również kierować się obawami o utratę tożsamości i wyjątkowości danego przedsięwzięcia czy produktu, motywując to tym, że współpraca w zakresie wspólnej reklamy osłabi ich własną markę. Zwłaszcza jeśli druga strona nie jest w pełni zgodna z ich etyką lub wizerunkiem, opiera swój marketing na

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

strona główna

- Reklama wzajemna w wiejskiej przedsiębiorczości
- Projekt Soil-X-Change jako baza danych dobrych praktyk glebowych wypracowanych przez Grupy Operacyjne

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

przeciwnych wartościach czy też stosuje w nim nieakceptowane przez partnera narzędzia. Firmy działające w zbliżonych branżach mogą postrzegać siebie jako konkurencję, przez co mogą unikać współpracy, obawiając się, że w ostatecznym rozrachunku druga strona może przejąć ich klientów. Z kolei w sytuacji przeciwnej, a mianowicie takiej, w której grupy docelowe klientów obu podmiotów są różne, przedsiębiorcy mogą nie widzieć sensu we wzajemnej reklamie, nie widząc w niej realnych korzyści.

Różnice w podejściu do marketingu, w tym w zakresie praktykowanych sposobów i strategii marketingowych poszczególnych podmiotów, mogą być wielkie. Może to prowadzić do nieporozumień i trudności w harmonizacji wspólnych kampanii reklamowych. Przełamywanie doświadczeń w tym zakresie, w szczególności gdy dotychczasowe działania i narzędzia przynosiły korzyści, może być trudne. Ważne jest również doświadczenie w zarządzaniu i planowaniu osób podejmujących wspólne przedsięwzięcia. Koordynacja działań reklamowych oraz ustalanie harmonogramów i angażowanych zasobów może być skomplikowane. Może to zniechęcać do podejmowania decyzji o wspólnej reklamie osoby, które nie mają odpowiednich doświadczeń lub umiejętności. Zdecydowanie jednak najczęstszą obawą są kwestie finansowe dotyczące tego czy współpraca przyniesie oczekiwane korzyści oraz skali i zakresu dodatkowych kosztów związanych z organizacją wspólnego marketingu.

Droga do efektywnej współpracy nacechowana jest zatem przełamywaniem wielu barier. Zrozumienie ich może ułatwić

Stojaki z ulotkami – popularne narzędzie reklamy wzajemnej.
(Fot. Grzegorz Cetner, CDR O/Poznań).

zawiązywanie lokalnych partnerstw i przekonywanie podmiotów do działań na rzecz wzajemnej reklamy. Może także wyculić doradców na aspekty współpracy, które często nie są werbalnie akcentowane w bezpośrednich kontaktach z przedsiębiorcami (uwarunkowania lokalne, kulturowe, historyczne).

Lokalni przedsiębiorcy pytają często, kto ma zorganizować taką reklamę? Kto ma zrobić pierwszy krok? Oczekiwania kierowane są często do instytucji nadrzędnych, branżowych lub samorządów. I tak też często się dzieje, że inspiracje do wzajemnego promowania płyną z różnorodnych sieci czy projektów realizowanych na skale lokalną bądź regionalną. Nie zawsze jednak

strona główna

- Reklama wzajemna w wiejskiej przedsiębiorczości
- Projekt Soil-X-Change jako baza danych dobrych praktyk glebowych wypracowanych przez Grupy Operacyjne

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

lokalna aktywność gospodarcza, w szczególności na początkowym jej etapie rozwoju i przy niewielkiej skali działania, wymaga od razu włączenia się w rozległe powiązania. Nie zawsze jest to również możliwe. Warunki dostępne do sieci mogą być nieosiągalne dla danej firmy. Ponadto, efekty reklamy podjętej na większą skalę mogą wręcz przerastać możliwości wygenerowania oferty przez początkującego przedsiębiorcę.

Jednak świadomość możliwości lub/i konieczności lokalnej współpracy może być wystarczającym impulsem do jej podjęcia w sposób oddolny, z własnej inicjatywy. Zgodnie z zasadą „samo się nie zrobi” warto zatem samemu zaproponować

Lokalne Grupy Działania koordynują wiele turystycznych projektów sieciowych związanych z walorami i kulturą danego obszaru.
(Fot. Grzegorz Cetner, CDR O/Poznań).

współpracę w zakresie reklamy innym podmiotom z własnego otoczenia i dopasować skalę działań do etapu rozwoju firmy. Doświadczenia pokazują, że po podjęciu pierwszych prób, lokalni przedsiębiorcy chętnie uczestniczą w coraz większej ilości inicjatyw opartych o współpracę. Zawijają nowe relacje, powiększają grono powiązanych firm i chętniej przechodzą na coraz to nowsze formy reklamy wzajemnej. Bywa też, że pojedyncze, branżowe współprace rozbudowują się i przybierają formę lokalnych i regionalnych sieci. Od czego jednak zacząć?

W grudniu 2024 r., poznański Oddział Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie wydał broszurę „**Reklama Wzajemna jako narzędzie promocji produktu lokalnego**”. Celem tej publikacji jest uwypuklenie idei wspólnego działania w obszarze marketingu, w tym w szczególności działań reklamowych, a także wskazanie celów reklamy wzajemnej. W sposób zwarty przedstawiono w niej najczęstsze bariery współpracy, a także kroki, jakie można podjąć na drodze zawiązywania i rozwijania współpracy lokalnej w sferze marketingu. W broszurze omówiono także funkcje i zróżnicowane formy reklamy wzajemnej. Mamy nadzieję, że dla szeregu podmiotów działających na obszarach wiejskich będzie to inspiracja do wykonania pierwszego kroku na rzecz budowania wzajemnych relacji gospodarczych, kreowania wspólnych produktów i usług, w tym także rozwiązań sieciowych.

Grzegorz Cetner, CDR Oddział w Poznaniu

strona główna

- Reklama wzajemna w wiejskiej przedsiębiorczości
- Projekt Soil-X-Change jako baza danych dobrych praktyk glebowych wypracowanych przez Grupy Operacyjne

Projekt Soil-X-Change jako baza danych dobrych praktyk glebowych wypracowanych przez Grupy Operacyjne

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie od stycznia 2024 roku jest partnerem w 3-letnim projekcie Soil-X-Change (Horyzont Europa), którego celem jest wyselekcjonowanie rezultatów Grup Operacyjnych, które mają udowodniony, pozytywny wpływ na wybrane parametry gleby. Zwraca się również uwagę na wykorzystanie jednej z metod **zrównoważonego zarządzania glebą**.

Bardzo istotne jest, aby wyniki wypracowane w projektach trafiły do rolników – to oni są kluczowymi interesariuszami i od ich działań zależy stopień zaadaptowania danej praktyki. Soil-X-Change ma na celu takie opracowanie rezultatów, które jest obrazowe, klarowne i uwzględniające zmienne uwarunkowania. Rozwiązania będą zaprezentowane na specjalnej platformie, wykorzystującej różne metody wizualizacji.

Wybrane Grupy Operacyjne tworzą w 9 krajach partnerskich tzw. National Nodes, które są również otwarte dla wszystkich zainteresowanych interesariuszy, dla których istotne są zagadnienia ochrony gleby. Międzynarodowa wymiana wiedzy i czerpanie z osiągnięć innych krajów partnerskich jest również

jednym z filarów Soil-X-Change. Obecnie Polskę reprezentuje 9 Grup Operacyjnych w sieci, ale proces angażowania kolejnych jest w toku i widoczne są szanse na powiększenie tego grona. Kluczowa jest gotowość do podzielenia się szczegółami swojego projektu – poznanie wszystkich uwarunkowań umożliwi przygotowanie materiałów upowszechnieniowych w sposób wyczerpujący i uwzględniający różne zmienne.

Przykłady projektów polskiej sieci Soil-X-Change, ukazujących jej różnorodność i kluczowe osiągnięcia projektów, które są jej częścią:

Soil-X-Change

Natura Bioróżnorodności Stobrawy

Grupa zaangażowana w odbudowę bioróżnorodności, promocję upraw współrzędowych, kreowanie naturalnych metod podnoszenia odporności roślin na choroby i m.in. maksymalne wykorzystanie substancji organicznych do nawożenia gleb.

Łazdoje Zero Tillage

Promocja produkcji roślinnej bez jakiegokolwiek ingerencji maszyn uprawowych, poza siewnymi. Projekt opiera się na bezpośrednim wysiewie pszenicy i rzepaku ozimego z nasionami wybranymi na żywą ściółkę, następnie wsiewie tych roślin w już istniejącą żywą ściółkę i utrzymanie okrywy gleby.

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

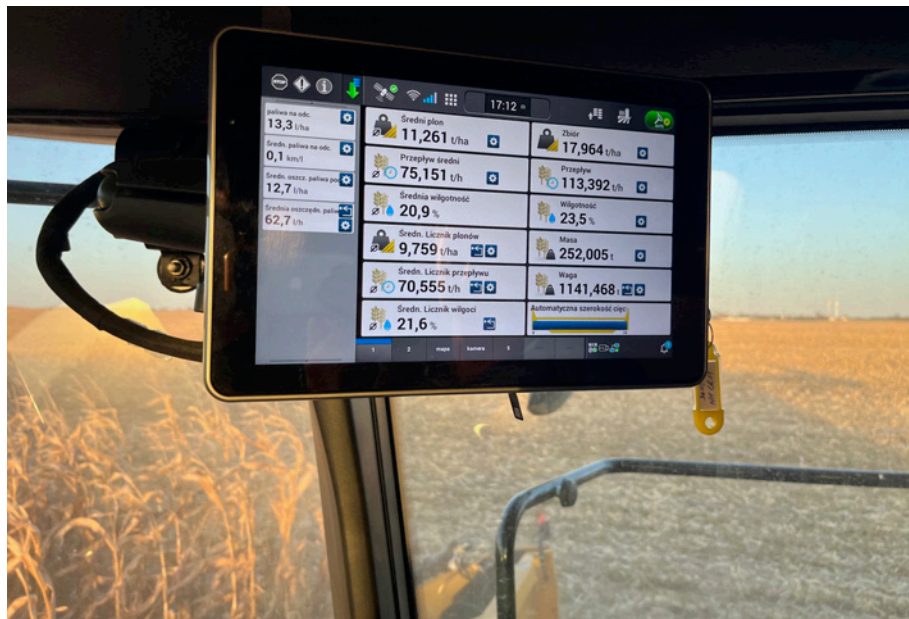
HORYZONT CDR
NR 1/2025

strona główna

- Reklama wzajemna w wiejskiej przedsiębiorczości
- Projekt Soil-X-Change jako baza danych dobrych praktyk glebowych wypracowanych przez Grupy Operacyjne

Zbieranie danych o plonie.

Źródło: Archiwum Grupy SFC-FTF.

Roztoczańskie Konopie

W projekcie tym opracowano innowacyjne rozwiązanie techniczne siewnika w technologii uprawy konopi w siewie bezorowym, służącym poprawie plonowania, jakości nasion oraz ochronie gleby, wód i klimatu.

SFC-FTF

Innowacyjny system zarządzania produkcją roślinną ze szczególnym uwzględnieniem optymalizacji pracy maszyn, nawożenia oraz ochrony bioróżnorodności gleb eksploatowanych rolniczo.

Bazydrill

Innowacyjne rozwiązania techniczne w siewniku do podsiewu użytków zielonych, służące poprawie ilości i jakości paszy dla przeżuwaczy oraz ochronie gleb, wód i klimatu.

Innowacyjna Rzodkiew

Wytworzenie nowego genotypu rzodkwi oleistej o korzystnych oddziaływaniach fitosanitarnych, nawozowych, chemiczno-fizycznych oraz retencyjnych. Uprawa nowej generacji rzodkwi oleistej przyczyni się do bardzo potrzebnej biologizacji rolnictwa, poprawiając działanie nawozowe (jako mulcz), strukturotwórcze, retencyjne oraz chemiczne właściwości gleby, a także wykazując efekt fitosanitarny poprzez zmniejszenie populacji pasożytniczych nicieni.

Grupa Roztoczańskie Konopie.
(Fot. Józef Rogalski).

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

strona główna

- Reklama wzajemna w wiejskiej przedsiębiorczości
- Projekt Soil-X-Change jako baza danych dobrych praktyk glebowych wypracowanych przez Grupy Operacyjne

Grupa Stobrawy Natura Bioróżnorodności.
(Fot. Józef Rogalski).

Woda dla Kujaw

Grupa Operacyjna opracowała innowacyjny system monitoringu i prognozowania agrometeorologicznego oraz operacyjnego planowania nawodnień w gospodarstwach rolnych na Kujawach.

Maszyny Gryn

Praca nad innowacyjną maszyną o modułowej budowie z wielozadaniowym przeznaczeniem, a także nad innowacjami technologicznymi związanymi z technologią spalania, nawożenia i formowania redlin ziemniaka w jednym przejeździe po jego wysadzeniu do gleby, w celu poprawy wyników gospodarczych oraz poziomu innowacyjności procesu produkcji ziemniaka,

zwiększenie ochrony środowiska poprzez ograniczenie wykorzystania nawozów mineralnych oraz ograniczenie ich wymywania z gleby, a także łagodzenie zmian klimatu.

Projekt Apple (do tej pory jedyny projekt spoza Działania Współpraca)

Celem projektu było zwiększenie dostępności soku jabłkowego z polskich sadów. Drobni hodowcy jabłek zapoznali się z informacjami na temat praktyk zrównoważonego rolnictwa. Wykonano również szereg badań gleby, zwrócono też uwagę na zagadnienia bioróżnorodności i konkurencyjności na rynku.

Jeśli bierzecie Państwo udział w projekcie, który dostarcza informacji, na temat poprawy parametrów gleby i korzystacie w jego trakcie z praktyk zrównoważonego zarządzania glebą, zapraszamy do przesłania maila pod adres: a.goldys@cdr.gov.pl

Grupy Operacyjne stanowią podstawę sieci, ale projekty nierealizowane w ramach działania Współpraca, które spełniają wymagania, są również mile widziane. Uczestnictwo w projekcie daje szansę na zaistnienie w środowisku międzynarodowym, poznanie Grup Operacyjnych z innych krajów członkowskich i wypromowanie swoich dokonań. Ponadto, może stać się pierwszym krokiem do nawiązania relacji, które zaowocują wspólnym projektem w przyszłości.

Zapraszamy do odwiedzenia strony internetowej projektu:
<https://soil-x-change.eu/>

Anna Gołdys, CDR w Brwinowie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

strona główna

■ Agro-Premiery
Kierunek Rolnictwo 5.0

■ VIII Ogólnopolski Zlot
Zagród Edukacyjnych

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Agro-Premiery Kierunek Rolnictwo 5.0

Agro-Premiery Kierunek Rolnictwo 5.0 to spotkanie branżowe, które odbyło się w dniach 24 i 25 stycznia 2025 roku na Międzynarodowych Targach Poznańskich. Celem wydarzenia była prezentacja kierunków zmian oraz najnowszych osiągnięć w dziedzinie rolnictwa na najbliższe lata.

Dla odwiedzających ofertę przygotowało 70 wystawców, prezentując swoje innowacyjne produkty i usługi, odpowiadające potrzebom dynamicznie rozwijającego się rynku. Przygotowano także dwie sceny multimedialne, gdzie specjaliści z kraju i zagranicy prowadzili prelekcje na najbardziej aktualne tematy, jak stosowane technologie rolnictwa 4.0, sztuczna inteligencja czy rolnictwo regeneratywne i węglowe, zrównoważony rozwój czy wyzwania przed którymi stoi współczesne rolnictwo z najnowszymi technologiami ukierunkowanymi na rolnictwo 5.0. Zaprezentowano również ekspozycję nowoczesnego budownictwa wiejskiego wraz z wyposażeniem, przygotowano strefę kontraktacji plonów rolniczych oraz strefy finansowania i start'up-ów.

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Poznaniu prezentowało swoją ofertę informacyjno-promocyjną na stoisku Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, gdzie właściciele gospodarstw rolnych, producenci oraz hodowcy mogli

skorzystać zarówno z fachowej porady specjalistów, jak i z materiałów informacyjnych, broszur czy ulotek.

Wydarzenie odbyło się pod patronatem honorowym Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Czesława Siekierskiego.

Pan Adam Nowak, podsekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi w swoim wystąpieniu podkreślił wagę wydarzenia: „Dzisiejsze wydarzenie to kluczowy moment na drodze do rolnictwa 5.0, Polskie i europejskie rolnictwo stoi przed wyzwaniami w zakresie bezpieczeństwa, opłacalności i odpowiednich rozwiązań – zarówno technologicznych, jak i systemowych. Nie możemy zapomnieć o potencjale odnawialnych źródeł energii, biogospodarce i konieczności wsparcia instytucjonalnego.”

Agro-piemiery 2025 r.
(Fot. Justyna Stawna, CDR O/Poznań).

strona główna

■ Agro-Premiery
Kierunek Rolnictwo 5.0

■ VIII Ogólnopolski Zlot
Zagród Edukacyjnych

Agro-premiery 2025 r.
(Fot. Justyna Stawna, CDR O/Poznań).

Pan **Krzysztof Grabowski**, wicemarszałek województwa wielkopolskiego, zwrócił uwagę na lokalne sukcesy „Wielkopolska od lat słynie z innowacyjnego podejścia do rolnictwa. Targi te są dowodem na to, że rolnicy z naszego regionu chcą rozwijać swoje gospodarstwa i zmieniać polskie rolnictwo na lepsze. Życzę, by te targi stały się platformą wymiany doświadczeń i pomysłów.”

Tegoroczne AGRO-PREMIERY zgromadziły znakomitą grupę przedsiębiorców, umożliwiając producentom i dystrybutorom prezentowanie najnowszych technologii i rozwiązań stosowanych w rolnictwie. Wydarzenie to stało się doskonałym miejscem wymiany doświadczeń oraz wiedzy pomiędzy przedstawicielami branży rolniczej.

Justyna Stawna, CDR Oddział w Poznaniu

VIII Ogólnopolski Zlot Zagród Edukacyjnych

VIII Ogólnopolski Zlot Zagród Edukacyjnych odbył się w dniach 9-10 grudnia 2024 roku w Warszawie i zgromadził przedstawicieli z całej Polski. Celem wydarzenia była wymiana doświadczeń, dyskusja na temat wyzwań i przyszłości edukacji na wsi oraz omówienie kwestii związanych z bezpieczeństwem i innowacjami w gospodarstwach edukacyjnych. Konferencja została zrealizowana w ramach Planu Operacyjnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2024-2025. Konferencja odbyła się pod patronatem honorowym Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Czesława Siekierskiego.

Otwarcie konferencji

VIII Ogólnopolski Zlot Zagród Edukacyjnych rozpoczęła dr inż. Małgorzata Bogusz, dyrektor Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, która powitała przybyłych gości i uczestników. W swoim wystąpieniu podkreśliła znaczenie Zagród Edukacyjnych w kontekście edukacji na wsi oraz rozwoju lokalnych społeczności.

Sesja plenarna – Dzień pierwszy

W pierwszym dniu Zlotu odbyła się sesja plenarna, której tematem przewodnim były „**Aspekty bezpieczeństwa w Zagrodach Edukacyjnych**”. W trakcie sesji omówiono kluczowe

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

strona główna

■ Agro-Premiery
Kierunek Rolnictwo 5.0

■ VIII Ogólnopolski Zlot
Zagrod Edukacyjnych

Centrum Pasterskie. Jak funkcjonuje Zagroda Edukacyjna w uznanym regionie turystycznym?

(Fot. Karolina Kieljan, CDR O/Kraków).

zagadnienia dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa w takich placówkach, w tym kwestie zdrowotne, budowlane, pożarowe oraz weterynaryjne.

W pierwszym wystąpieniu, dr inż. Urszula Solińska-Marek, dyrektor Biura Zarządu Dolnośląskiej Izby Rolniczej, przedstawiła temat: **„Bezpieczeństwo i Higiena Pracy w Zagrodach Edukacyjnych: Dogłębna Analiza i Praktyczne Rozwiązania”**.

Podkreśliła, jak ważne jest wdrażanie odpowiednich norm i procedur w celu zapewnienia bezpieczeństwa zarówno uczestnikom zajęć, jak i pracownikom Zagrod Edukacyjnych. Następnie odbyła się prelekcja Rafała Zarzyckiego z „Zarzycki Konstrukcje Budowlane”, który poruszył zagadnienia związane z **„Aspektami Prawa Budowlanego w kontekście Zagrod Edukacyjnych w Polsce”**, omawiając najnowsze przepisy i regulacje dotyczące budowy oraz modernizacji obiektów edukacyjnych. Mł. bryg. mgr inż. Paweł Liszaj z Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Częstochowie w swoim wystąpieniu omówił **„Bezpieczeństwo Pożarowe w Zagrodach Edukacyjnych”**, wskazując na konieczność prewencji, odpowiedniego zabezpieczenia budynków oraz przeprowadzania regularnych szkoleń z zakresu ochrony przeciwpożarowej. Kolejne wystąpienie dotyczyło kwestii **„Bezpieczeństwa weterynaryjnego w Zagrodzie Edukacyjnej”**, które przedstawił lekarz wet. Maciej Wierzchoń, omawiając zasady utrzymywania zdrowych warunków dla zwierząt oraz ich wpływ na bezpieczeństwo uczestników. Anna Wojtasińska-Żygadło z Państwowego Powiatowego Inspektoratu Sanitarnego w Środzie Śląskiej, poruszyła temat: **„Aspekt bezpieczeństwa sanitarnego uwzględniając rolę inspekcji sanitarnej w produkcji i obrocie żywnością”**, a Magdalena Hojnor z Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę przedstawiła temat: **„Standardy ochrony dzieci w Zagrodach Edukacyjnych – realna zmiana czy dodatkowy obowiązek?”**.

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

strona główna

Agro-Premiery
Kierunek Rolnictwo 5.0

VIII Ogólnopolski Zlot
Zagrod Edukacyjnych

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Warsztaty „World café”

Kolejnym punktem programu w pierwszym dniu konferencji były warsztaty w formule „World café”, które miały na celu wspólną dyskusję nad praktycznymi rozwiązaniami w różnych aspektach działalności Zagrod Edukacyjnych. Uczestnicy podzieleni zostali na stoliki tematyczne, a rozmowy dotyczyły takich kwestii jak: innowacje w rolnictwie, organizacja cykli edukacyjnych, sukcesy w konkursach, ekologiczne rozwiązania energetyczne oraz promowanie regionalnej żywności.

Poniżej tematy rozmów przy stolikach:

- 1) *Farma Innowacji. Jak studenci mogą wspierać model biznesowy Zagrody Edukacyjnej?* – moderatorzy: Renata Rosiek (ŚODR Częstochowa), Izabela Szewczyk (Zagroda Edukacyjna Maciejówka) i Szymon Wierus (Zagroda Edukacyjna Owocowa Przystań).
- 2) *„Sposób na sukces” i inne konkursy. Dlaczego warto brać w nich udział?* – moderatorzy: Grzegorz Cetner (CDR O/Poznań) i Katarzyna Maziec (Zagroda Edukacyjna Warmińska Pszczoła).
- 3) *Grupy Operacyjne EPI. Jak stworzyć partnerstwo i realizować innowacyjne projekty?* – moderatorzy: Elżbieta Woźniczka i Paweł Woźniczka (Zagroda Edukacyjna We Młynie).
- 4) *Nasze Kulinarne Dziedzictwo. Jak gromadzić i upowszechniać wiedzę o żywności regionalnej?* – moderatorzy: Grażyna Dereń i Celina Dereń-Bachor (Zagroda Edukacyjna Dereniówka).

- 5) *Opowieści z Nawłociowej Pasiaki. Czy wieś jest dobrym tematem na książkę?* – moderatorzy: Ewa Zawadzka (Zagroda Edukacyjna Nawłociowa Pasiaka).
- 6) *Sielski Ogród. Jak przeciwdziałać problemom i zagrożeniom w dobie zmieniającego się klimatu?* – moderator: Anna Gawlik (Zagroda Edukacyjna Sielski Dom i Ogród).
- 7) *Innowacyjne rozwiązania ekologiczne. Jak osiągnąć niezależność energetyczną w gospodarstwie?* – moderator: Sławomir Sobiepanek (Zagroda Edukacyjna Pod Dębami).
- 8) *Szkoła dla prawdziwych koniarzy. Jak tworzyć wieloletnie cykle edukacyjne w Zagrodzie?* – moderatorzy: Agnieszka Grochal-Gil i Kacper Gil (Zagroda Edukacyjna Zaczarowanie Wzgórze).
- 9) *Projektowanie zajęć w Zagrodzie. Jak dostosowywać zajęcia do potrzeb różnych grup gości?* – moderatorzy: Jarosława Bułka-Demkowycz i Lubomir Demkowycz (Zagroda Edukacyjna Cud-Miód).
- 10) *Centrum Pasterskie. Jak funkcjonuje Zagroda Edukacyjna w uznanym regionie turystycznym?* – moderatorzy: Maria Kohut (Zagroda Edukacyjna Centrum Pasterskie w Koniakowie).
- 11) *Rekonstrukcje historyczne. Jak ożywić przeszłość w programach edukacyjnych?* – moderator: Grzegorz Szymański (Zagroda Edukacyjna Ostoja Dworska Grzegorza Szymańskiego).
- 12) *Dzień Otwarty w Zagrodzie Edukacyjnej. Czy to dobry sposób na promocję?* – moderatorzy: Anna Michalska (ŚODR

strona główna

■ Agro-Premiery
Kierunek Rolnictwo 5.0

■ VIII Ogólnopolski Zlot
Zagród Edukacyjnych

Modliszewice) i Urszula Łutczyk (Zagroda Edukacyjna Eko-Stokrotka).

Każdy z moderowanych tematów pozwolił na wymianę doświadczeń i wskazówek dotyczących rozwoju zagród, ich działalności edukacyjnej oraz wyzwań związanych z obecnymi trendami ekologicznymi i technologicznymi. *„Bardzo dobra organizacja, panel warsztatowy dał nam ogromną szansę na nawiązanie relacji i wymiany doświadczeń.”*

Sesja plenarna – dzień drugi

Ostatni dzień VIII Ogólnopolskiego Zlotu Zagród Edukacyjnych w Warszawie był pełen nowej wiedzy, inspiracji i zaangażowania, a głównym punktem była sesja plenarna **„Konteksty funkcjonowania Zagród Edukacyjnych”**. Podczas tej sesji mieliśmy przyjemność wysłuchać kilku ciekawych tematów i wziąć udział w dyskusji:

- „Wyprawy terenowe z Etnoekipą” – Program Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi, zaprezentowany przez Agnieszkę Brodowską i Magdalenę Trzaskę. Opowieść o edukacyjnych wyprawach, które łączą poznawanie lokalnej kultury z nauką i zabawą, zachwycała uczestników i pokazała, jak wartościowe mogą być takie inicjatywy.
- Partnerstwo regionalne dla rozwoju gospodarstw edukacyjnych na przykładzie województwa śląskiego – inspirująca prezentacja z udziałem Zastępcy Dyrektora Departamentu Terenów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego Roberta Karpety, Renaty Rosiek z Ośrodka

Doradztwa Rolniczego w Częstochowie i Mirosława Ślęzaka reprezentującego Szlak Gospodarstw Edukacyjnych Województwa Śląskiego, która ukazała, jak współpraca różnych instytucji i organizacji może wspierać rozwój Zagród Edukacyjnych w regionie.

- Wsparcie Zagród Edukacyjnych ze środków Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 – Beata Rodak i Małgorzata Dmoch z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi omówiły dostępne środki i możliwość w ramach LEADERA, które mogą pomóc w założeniu oraz rozwoju i modernizacji Zagród Edukacyjnych.
- „Ziarno świadomości” – projekcja filmu i spotkanie z twórcami – film wywarł ogromne wrażenie na wszystkich zebranych uczestnikach. Reżyser Rafał Smykowski i Natalia Cikowska z Fundacji „Ziarno świadomości” podzielili się kulisami powstania tego poruszającego dokumentu, który zachęca do

Uczestnicy VIII Ogólnopolskiego Zlotu Zagród Edukacyjnych.
(Fot. Grzegorz Cetner, CDR O/Poznań).

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

strona główna

■ Agro-Premiery
Kierunek Rolnictwo 5.0

■ VIII Ogólnopolski Zlot
Zagród Edukacyjnych

Zakończenie konferencji.
(Fot. Karolina Kieljan, CDR O/Kraków).

refleksji nad naszymi codziennymi wyborami i ich wpływem na otaczający nas świat.

Cała sesja obfitowała w interesujące pytania i aktywną wymianę opinii. Jesteśmy pełni podziwu dla pasji i zaangażowania wszystkich prelegentów i uczestników.

Podsumowanie

VIII Ogólnopolski Zlot Zagród Edukacyjnych zakończył się podsumowaniem wniosków i rekomendacji, które będą stanowić inspirację do dalszego rozwoju Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych w Polsce. Spotkanie to było także doskonałą okazją do integracji oraz nawiązania nowej współpracy pomiędzy przedstawicielami zagród, instytucji publicznych oraz samorządów.

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Zlot potwierdził, że Zagrody Edukacyjne są ważnym elementem w kształtowaniu świadomego społeczeństwa na temat ekologii, tradycji oraz innowacji w rolnictwie, a ich rozwój wymaga wspólnego zaangażowania oraz ciągłego poszukiwania rozwiązań na miarę współczesnych wyzwań. *„Począwszy od lokalizacji, a potem tematy i organizacja na najwyższym poziomie. Znowu poczułam, że to co robię jest ważne. Popadamy w rutynę i takie spotkania są bardzo ważne, żeby nie zapomnieć o tym, co jest najważniejsze w naszych zagrodach. Trzeba spotkać takich samych, zakręconych ludzi, żeby odciąć się od tych, którzy wmawiają nam, że to po prostu biznes.”*

Dziękujemy wszystkim uczestnikom za wspólnie spędzony czas i za to, że stworzyliście Państwo tak wspaniałą atmosferę!

Łukasz Pieczyrak, CDR Oddział w Krakowie

Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

Patronat honorowy
Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Czesława Siekierskiego

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

– Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Operacja opracowana przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie.

Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej

„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIEHORYZONT CDR
NR 1/2025

Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów

Wprowadzenie

Znaczenie pszczelarstwa nie tylko dla rolnictwa, ale także dla producentów żywności zwróciło uwagę wszystkich na początku 2020 roku. Kryzys związany z COVID-19 uwypuklił bowiem rolę pszczół miodnych w łańcuchu żywnościowym i paszowym oraz problemy sektora pszczelarskiego na świecie związane m.in. z zanieczyszczeniem środowiska i zmianami klimatycznymi. Zwrócono szczególną uwagę na fakt, że produkty pszczele przyczyniają się do utrzymania zdrowia ludzi i zwierząt i mogą działać nie tylko jako wzmacniacze układu odpornościowego, ale także jako naturalne środki przeciwwirusowe. Naturalne produkty pszczele są bogate w aktywne związki, które mogą poprawić stan odporności zarówno ludzi, jak i zwierząt, a tym samym, stosowane na większą skalę, mogą zapewnić bardziej zrównoważoną produkcję zwierzęcą i bezpieczeństwo żywności. Ponadto sama pszczoła, ma fundamentalne znaczenie dla równowagi ekosystemów, różnorodności gatunkowej roślin i zwiększenia wydajności roślin uprawnych. Roczny wkład owadów zapylających w światowe rolnictwo szacowany jest na ok. 150-160

mld euro, co stanowi 10% całkowitej wartości światowej produkcji rolnej przeznaczonej do konsumpcji. Dla UE wartość tego wkładu oszacowano na poziomie około 15 miliardów euro a dla Polski na poziomie ok. 34 mld euro. Roczny wkład jednej rodziny pszczelej do rolnictwa to ok. 5 tys. zł.

Analizując literaturę przedmiotu dotyczącą sektora pszczelarskiego i rynku miodu, zidentyfikować można wiele czynników warunkujących jego stan i rozwój. Wśród czynników tych wymienić można: warunki klimatyczne i przyrodnicze, tradycje, nawyki żywieniowe, zamiłowanie do pszczelarstwa, stopień jego specjalizacji, czynniki o charakterze społeczno-ekonomicznym, wynikające m.in. z poziomu i struktury konsumpcji (Borowska, 2011) czy też określające rentowność produkcji (Madras-Majewska i Majewski, 2004). Warto zauważyć, iż produkcja miodu stanowi dodatkowe źródło dochodów gospodarstw domowych, przyczyniając się tym samym do poprawy dochodowości i zmniejszenia ubóstwa (Kumar, Prakash Agrawal, Hajam, 2022).

Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania, w tym pozytywny wpływ pszczoły miodnej na sektor rolny i bezpieczeństwo żywnościowe, istotnego znaczenia nabiera badanie samowystarczalności żywnościowej na rynku miodu. Jest ono o tyle istotne z punktu widzenia Polski, że kraj ten zachowuje samowystarczalność żywnościową w niemal każdej kategorii żywności, poza olejami roślinnymi oraz miodem. I o ile środowisko przemysto-

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Produkty pszczele przyczyniają się do utrzymania zdrowia ludzi i zwierząt i mogą działać nie tylko jako wzmacniacze układu odpornościowego, ale także jako naturalne środki przeciwwirusowe.

we oraz naukowe jest świadome tej sytuacji na rynku olejów roślinnych i w obszarze roślin strączkowych, o tyle kwestia samowystarczalności na rynku miodu jest pomijana w analizach, co może wynikać z tego, że Polska jest samowystarczalna w produkcji cukru. Z tej perspektywy badanie rynku miodu pod kątem jego samowystarczalności wydaje się zasadne. Co więcej zainteresowanie poprawą poziomu samowystarczalności żywnościowej wzrasta zazwyczaj po doświadczeniach większych kryzysów, na co wskazują polityki wielu państw po kryzysie cen żywności w latach 2007-2008, co również uzasadnia i wskazuje na potrzebę szerszego spojrzenia na tę problematykę z perspektywy ostatnich kryzysów.

Uwzględniając powyższe uwarunkowania za cel niniejszego opracowania przyjęto ukazanie wpływu sytuacji kryzysowych na kształtowanie samowystarczalności żywnościowej na rynku miodu w Polsce.

Do oceny samowystarczalności żywnościowej posłużono się wskaźnikiem **SSR_{food}**, który wyraża stopień pokrycia bilansowego zużycia (popytu wewnętrznego danego państwa w zakresie danego produktu) jego krajową produkcją.

Jak rozumieć samowystarczalność żywnościową

Samowystarczalność w kontekście gospodarczym odnosi się do sytuacji, w której kraj lub region jest w pełni samowystarczalny, niezależny od importu zewnętrznego, zdolny do zaspokojenia wszystkich swoich potrzeb za pomocą zasobów wewnętrznych. Sama idea samowystarczalności oparta jest na założeniu, że państwo lub region może przetrwać i rozwijać się bez konieczności handlu z innymi krajami. Jest to model, który stawia na lokalną produkcję, ograniczenie zależności od globalnych rynków i promowanie samodzielności w kluczowych sektorach gospodarki. Jednak samowystarczalność rozumiana jako zamykanie rynków wpływa co prawda pozytywnie głównie na producentów krajowych, lecz obniża poziom bezpieczeństwa żywnościowego ze względu na presję podażową i wzrost cen dla konsumentów. Taka sytuacja szczególnie uderza w najuboższych, których siła nabywcza nie pozwala na zakup drogich produktów. Co więcej, do osiągnięcia takiego stanu potrzebna jest jednak dostateczna ilość i różnorodność surowcowa. To oznacza, że wdrożenie

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

samowystarczalności, czyli kompletny brak eksportu i importu, jest bardzo trudne, praktycznie niemożliwe, bowiem żadne państwo nie jest w stanie wytwarzać wszystkich potrzebnych produktów w konkurencyjnych cenach, na które popyt zgłaszają obywatele. Stąd też pojęcie samowystarczalności należy traktować znacznie szerzej, uwzględniając w nim powiązania handlowe wynikające ze współpracy pomiędzy wykonawcami poszczególnych elementów. W osiągnięciu samowystarczalności może być pomocne wspieranie lokalnych producentów, bez ograniczania importu. Jest to także obecna polityka UE w kwestii importu miodu (Rozporządzenie, 2021; Rozporządzenie, 2023).

Spojrzenie na problem samowystarczalności żywnościowej z punktu widzenia produkcji pszczelarskiej powinno uwzględniać jej dwa wymiary. Z jednej strony chodzi o zapewnienie bezpieczeństwa w produkcji krajowej miodu, co jest niewątpliwie istotne z punktu widzenia zaspokojenia potrzeb konsumenckich, zachowania równowagi popytu i podaży oraz bezpieczeństwa żywnościowego. Z drugiej strony, i ten aspekt wydaje się coraz częściej dostrzegany w debatach publicznych, jest zapewnienie poprzez produkcję pszczelarską usług ekosystemowych, takich jak zapylenie, które daje wymierne efekty w produkcji rolniczej i przyczynia się do zachowania równowagi środowiskowej. Zwiększenie produkcji żywności poprzez wsparcie aktywności pszczelarskiej (dotowanie usług ekosystemowych, takich jak zapylenie) może być ważnym krokiem do osiągnięcia szeroko pojętej samowystarczalności żywnościowej (Patel i in., 2012).

Warto zauważyć, że samowystarczalność żywnościowa jest głównie odnoszona do podstawowych, tanich i sycących produktów żywnościowych opartych na węglowodanach, takich jak ryż czy zboża, na co wskazują badania Cango i in. (2022) czy też Clapp'a (2017). Jednak nie jest ona odnoszona do produktów luksusowych, za jaki uznawany jest miód. Tym samym, samowystarczalność w produkcji miodu nie oznacza zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego na najbardziej fundamentalnych poziomach, tj. dostępności fizycznej czy w szczególności ekonomicznej. Krajowa produkcja miodu nie oznacza bowiem, że wszystkich obywateli stać na zakup produktów, które konsumować by chcieli, jednak są poza ich zasięgiem finansowym (Clapp, 2017). Niemniej jednak jak wskazują badania oparte na doświadczeniach pandemii Covid-19 tworzenie rezerw miodu na sytuacje kryzysowe może potencjalnie pozwolić na utrzymanie w relatywnym zdrowiu obywateli, w tym również tych, którzy znajdują się w trudnej sytuacji ekonomicznej. Powyższa sytuacja jest związana z pozaekonomicznymi wymiarami bezpieczeństwa żywnościowego tj.: dostępnością fizyczną, trwałością, jakością i walorami prozdrowotnymi. Samowystarczalność żywnościową w produkcji miodu (sektorze pszczelarskim) trzeba traktować bardzo szeroko, biorąc pod uwagę zarówno fizyczny dostęp do żywności, jak również ekonomiczną wartość dodaną do rolnictwa z tytułu świadczenia usług zapylenia przez pszczoły. Takie szerokie rozumienie samowystarczalności zakłada wymianę handlową na rynku miodu oraz rozwój własnej lokalnej produkcji.

strona główna

■ Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów

■ Znaczenie potasu w rolnictwie

■ Gorczyca – uprawa i zastosowanie

■ Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

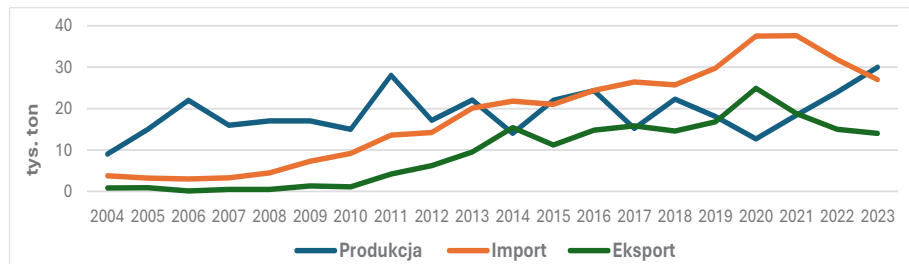

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR NR 1/2025

Rysunek 1

Rynek miodu w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FAOSTAT, IERiGŻ-PIB.

Tendencje na krajowym rynku miodu i samowystarczalność żywnościowa

Produkcja miodu w Polsce jest niestabilna co związane jest przede wszystkim z jej silnym uzależnieniem od warunków pogodowych i przyrodniczych. Średnia wartość produkcji w ujęciu ilościowym w latach 2004-2023 wynosiła ok. 18 tys. ton i wahała się pomiędzy 9,0 a 27,4 tys. ton (rysunek 1). Wyjątek stanowiły lata 2020-2023, kiedy produkcja wzrosła ponad dwukrotnie z poziomu odpowiednio 12,7 do 27,4 tys. ton, co wynikało przede wszystkim z korzystnych uwarunkowań pogodowych oraz rosnącej liczby rodzin pszczelich, która od czasu wejścia Polski do struktur unijnych zwiększyła się prawie trzykrotnie i wykazuje tendencję rosnącą. W całym badanym okresie produkcja na 1 rodzinę pszczelą wykazuje jednak spadkowy trend. Szczególnie zauważalny wzrost liczby rodzin pszczelich przypadł na lata

2020-2023¹, co wynikało ze wzrostu popytu na miód oraz unijnych programów wsparcia pszczelarstwa zachęcających i wspierających rozwój działalności pszczelarskiej.

O ile produkcja miodu w Polsce wykazywała się dużą zmiennością, o tyle import miodu do roku 2021 wyraźnie wzrastał (z poziomu 3,8 tys. t w roku 2004 do 37,6 tys. t w roku 2021). Szczególny wzrost importu przypadł na lata 2020-2021 (o ok. 26% w stosunku do roku 2019), co należy wiązać, że zwiększonym zapotrzebowaniem na miód w związku z wybuchem pandemii Covid-19. W kolejnych latach odnotowano spadek importu, który w roku 2023 osiągnął poziom 27,0 tys. ton i był niższy w stosunku do roku 2021 o 28,2%, a do roku 2022 o 15,1%. Dane te wskazują, że wojna na Ukrainie miała istotny wpływ na import miodu do Polski, która do czasu wybuchu wojny była głównym jego dostawcą. W roku 2022 ze względu na mniejsze nadwyżki eksportowe import surowca z Ukrainy zmniejszył się z poziomu 13,7 tys. ton w roku 2021 do 10,7 tys. ton w roku 2022. W tym samym czasie pozycję lidera w imporcie przejęły Chiny, które w latach 2022-2023 dostarczyły na rynek polski o ok. 50% więcej miodu niż Ukraina (tabela 2). Warto dodać, że tych dwóch dostawców dostarcza na rynek polski ok. 80% całego importu. Od roku 2017 import całkowity wyraźnie przewyższa wartość krajowej produkcji, co wskazuje na wzrost popytu na miód na rynku krajowym i zagranicznym (rysunek 1).

¹ W roku 2023 w Polsce zarejestrowano ponad 2,81 mln rodzin pszczelich, podczas gdy do pełnego zapalenia potrzeba 2-2,5 mln rodzin.

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

Eksport miodu do roku 2020 wykazuje podobnie jak import tendencję rosnącą, przy czym jego wartość jest kilkakrotnie niższa od produkcji krajowej. Wyjątek stanowił rok 2020, gdzie na skutek pandemii Covid-19 wzrosło ogólne zapotrzebowanie na miód a eksport osiągnął najwyższą w całym analizowanym okresie wartość 24,9 tys. ton i był dwukrotnie wyższy od krajowej produkcji. Kolejne lata to spadek eksportu, przy czym jego wartość w roku 2023 oscylowała na poziomie 14 tys. ton i była porównywalna z poziomem sprzed wybuchu pandemii Covid-19. Największymi odbiorcami miodu w latach 2020-2022 były Niemcy (łącznie 9,0 tys. t), Francja (łącznie ok. 8,5 tys. t), Hiszpania (łącznie ok. 8,0 tys. t) oraz Wielka Brytania (łącznie 4,6 tys. t). Największe wzrosty eksportu w 2020 r. odnotowano do Hiszpanii oraz Belgii (ponad 2-krotne). W roku 2022 wzrosty eksportu zanotowano w odniesieniu do czterech rynków tj.: Włoch (wzrost o 29%), Wielkiej Brytanii (o 25%), Grecji (o 14%) oraz Niemiec (o 6%). Spadek eksportu pogłębił się na rynku francuskim (o 33%), hiszpańskim (o 24%) i belgijskim (o 28%). Załamał się również eksport na rynku bułgarskim (spadek o 25%). W całym badanym okresie polscy eksporterzy najlepiej radzili sobie na rynku greckim, gdzie rok do roku odnotowywano wzrosty sprzedaży na ten rynek (tabela 1).

Tabela 1

Główni eksporterzy miodu z Polski

Eksporterzy	Eksport (tys. t)		
	2020	2021	2022
Niemcy	4,1	2,4	2,5

Francja	3,2	3,2	2,1
Hiszpania	4,3	2,1	1,6
Bułgaria	1,0	2,0	1,5
Wielka Brytania	2,8	0,8	1,0
Grecja	1,1	1,3	1,5
Włochy	1,1	0,9	1,2
Belgia	1,8	1,6	1,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FAOSTAT.

W analizowanym okresie zapotrzebowanie na miód wykazuje się dużą zmiennością, a krajowa produkcja (ze względu na jej niestabilność) nie nadąża za popytem co uzasadnia potrzebę importu. W latach 2020-2023 produkcja krajowa była dwukrotnie niższa od bilansowego zużycia.

Tabela 2

Bilans miodu w Polsce

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023
	[tys. t]			
Produkcja	12,7	18,4	24,0	27,4
Import	37,5	37,6	31,8	27,0
w tym				
Ukraina	21,7	13,7	10,7	9,6
Chiny	8,7	13,4	16,3	14,2
Eksport	24,9	18,8	15,0	14,0
Podaż	25,3	37,2	40,8	40,4
Samowystarczalność [%]	50,2	49,5	58,8	67,8

Źródło: obliczenia IERiGŻ-PIB, dane FAOSTAT.

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Analiza wskaźnika samowystarczalności (SRR_{food}) w długim okresie (2004-2023) wskazuje, że Polska nie osiąga samowystarczalności na rynku miodu, a decyduje o tym niestabilna produkcja krajowa i rosnący import miodów z innych krajów. W latach 2020-2023 pomimo korzystnych uwarunkowań dla produkcji miodu nie odnotowano wyraźnej poprawy tego wskaźnika, którego wartości wahały się pomiędzy 50,2-67,8%, co oznacza że Polska również w okresie kryzysów nie była samowystarczalna na tym rynku. W roku 2020 wskaźnik samowystarczalności pogorszył się (spadek o 8,2 p.p.) w stosunku do roku poprzedniego co wynikało ze spadku produkcji krajowej i zmniejszającego się salda handlu zagranicznego (zmiana o 6,2 p.p. w stosunku do roku 2019). Od roku 2021 na skutek korzystnych uwarunkowań do produkcji miodu oraz poprawy salda handlu zagranicznego wskaźnik samowystarczalności poprawił się nieznacznie (z poziomu 49,5% w roku 2021 do 69,8% w roku 2023) (tabela2), jednak wzrost ten należy uznać za kosmetyczny.

Brak samowystarczalności na rynku miodu należy tłumaczyć niekorzystnymi dla produkcji uwarunkowaniami klimatycznymi, dużą zmiennością warunków pogodowych oraz krótkim okresem wegetacji roślin, które nie stwarzają dobrych warunków do konkurencyjnej produkcji miodu. Należy jednak również zauważyć, że nie osiągnięcie samowystarczalności na tym rynku to nie tylko konsekwencja niestabilnej produkcji ale również braku przemian strukturalnych w pasiekach. W Polsce nadal mamy wysokie rozdrobnienie produkcji, w strukturze wielkościowej

przeważają pasieki małe i średnie (liczące do 20 rodzin pszcze-lich) (ok. 66,9%), większe pasieki (powyżej 80 rodzin) stanowią zaledwie 2%. Średnia wielkość pasieki liczy 23 rodziny pszcze-licze. Większość pasiek to pasieki hobbystyczne, zarządzane przez osoby powyżej 50 roku życia (61,1%) a odsetek młodych pszcze-licarzy wynosi obecnie 12%. Powodów niskiej samowystarczalności należy upatrywać również w sezonowości, niskiej dochodo-wości produkcji oraz chorobach pszczół, którym przypisuje się większość problemów związanych z kształtowaniem się krajowych rynków miodu.

Polski rynek miodu relatywnie dobrze sobie radził w okresie pandemii Covid-19, co można tłumaczyć wzrostem popytu konsumentów na miód, wynikającego z jego właściwości prozdrowotnych i trwałości oraz krótkimi łańcuchami dostaw i zmniejszo-nym ryzykiem ich zerwania.

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

Podsumowanie

Krajowa produkcja miodu jest niestabilna, co wynika głównie z uwarunkowań klimatycznych i przyrodniczych. Skala produkcji miodu w Polsce nie wystarcza, aby zaspokoić rosnący popyt wewnętrzny – jej samowystarczalność kształtuje się na poziomie średnio ok. 60%, dlatego w przyszłości Polska będzie musiała nadal importować surowiec.

Polski rynek miodu relatywnie dobrze sobie radził w okresie pandemii Covid-19, co można tłumaczyć wzrostem popytu konsumentów na miód, wynikającego z jego właściwości prozdrowotnych i trwałości oraz krótkimi łańcuchami dostaw i mniejszym ryzykiem ich zerwania.

Wojna w Ukrainie zmieniła strukturę handlu miodem w Polsce. Zmniejszył się import z Ukrainy, a zwiększył z Chin, co wynikało z ograniczeń w transporcie surowca z Ukrainy, zmniejszoną ilością surowca na rynku oraz nacisków polskich producentów miodu na ograniczenie importu z Ukrainy.

Kryzysy nie wpłynęły na pogorszenie wskaźnika samowystarczalności, bowiem zdecydowały o tym: wzrost produkcji krajowej i poprawa salda handlu zagranicznego (zwiększony udział importu z Chin). Wysoki stopień koncentracji źródeł importu może jednak skutkować bardzo kruchym systemem żywnościowym, który jest wysoce podatny na zachwiania naturalne i gospodarcze. Rosnąca zależność Polski od importu nie jest tylko wynikiem ograniczeń związanych z zasobami naturalnymi, ale zależy m.in.

od zmian preferencji konsumentów (żywność prozdrowotna), większego spożycia miodu (wzrost konsumpcji), dostępności taniego miodu na rynkach światowych oraz zmian w przychodach z eksportu.

dr inż. Joanna Pawłowska-Tyszko
Zakład Ekonomiki Agrobiznesu i Biogospodarki
Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
– Państwowy Instytut Badawczy

Opracowano na podstawie:

1. Borowska, A. (2011). Kształtowanie się światowego rynku miodu w latach 1961-2010. *Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G*, 98 (3), 160-175
2. Cango, P., Ramos-Martín, J., & Falconí, F. (2022). Toward food sovereignty and self-sufficiency in Latin America and the Caribbean: opportunities for agricultural complementarity. *Revista de Economía e Sociología Rural*. <https://doi.org/10.1590/1806-9479.2021.251291>.
3. Clapp J. (2017) *Food self-sufficiency: Making sense of it, and when it makes sense*, *Food Policy*, Volume 66, 2017, Pages 88-96, ISSN 0306-9192, <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2016.12.001>.
4. Kumar, R., Prakash Agrawal, O., Hajam, Y.A. (2022). *Honey A Miraculous Product of Nature*. Taylor & Francis, CRS Press.
5. Madras-Majewska, B., Majewski, J. (2004). *Opłacalność produkcji pszczelarskiej w Polsce*. *Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej*, 53, 175-185.
6. *Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2023/2652 z dnia 15 września 2023 r. w sprawie zmiany i sprostowania rozporządzenia delegowanego (UE) 2022/2292 w odniesieniu do wymogów dotyczących wprowadzania do Unii miodu, mięsa, produktów wysoko przetworzonych, kapsułek żelatyny, produktów rybołówstwa i wymogów dotyczących poświadczeń prywatnych oraz w sprawie zmiany rozporządzenia delegowanego (UE) 2021/630 w odniesieniu do wymogów dotyczących poświadczeń prywatnych w przypadku produktów złożonych zwolnionych z kontroli urzędowych w punktach kontroli granicznej.*
7. *Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) 2021/405 z dnia 24 marca 2021 r. ustanawiające wykazy państw trzecich lub ich regionów, z których dozwolone jest wprowadzanie do Unii niektórych zwierząt i towarów przeznaczonych do spożycia przez ludzi zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625.*

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

Znaczenie potasu w rolnictwie

Potas, jeden z najważniejszych makroelementów niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania organizmów żywych. Ma szerokie spektrum działania. Stymuluje działanie innych pierwiastków w organizmach roślin, zwierząt i ludzi.

Odpowiada za stan fizjologiczny roślin oraz wpływa na przebieg szeregu procesów metabolicznych w organizmie roślinnym. Rośliny swój wzrost i funkcjonowanie wiążą z warunkami panującymi w glebie i na jej powierzchni. Wypadkową zasobności i warunków panujących w glebie jest pobór składników mineralnych

Potas: reguluje gospodarką wodną roślin i przyspiesza transport asymilatów, aktywuje procesy enzymatyczne w roślinie, ogranicza rozwój chorób i szkodników na roślinach.

przez rośliny, jednak jest on determinowany zdolnością roślin do absorpcji tych substancji poprzez korzeń.

Rośliny uprawne, aby żyć muszą pobierać potas. Dynamika pobierania potasu przez rośliny zależy od potencjału plonotwórczego danego gatunku. Maksymalne pobieranie składników ujawnia się najsilniej w okresie wzrostu wydłużeniowego komórek, czyli organów roślinnych (Tabela 1). Wysoko plonujące rośliny uprawne w okresie wegetacji pobierają duże ilości potasu od kilku do kilkudziesięciu kg K/ha. Pobierana jest tylko ta część potasu, która w okresie wegetacji występuje w roztworze glebowym, w postaci jonu K^+ , tworząc jego fazę ciekłą. Do roślin uprawnych pobierających najwięcej potasu należą m.in. burak cukrowy, burak pastewny, ziemniak, rzepak, lucerna, seradela, tytoń. Gatunki dobrze wykorzystujące potas z gleby to: żyto, owies, łubin żółty, trawy.

Tabela 1

Krytyczne fazy reakcji wybranych roślin uprawnych na potas

Roślina uprawna	Krytyczne fazy rozwoju
Burak cukrowy	od drugiej pary liści do końca pierwszej połowy sierpnia
Kukurydza	od piątego liścia do dojrzałości młecznicy ziarniaków
Motylkowate (Bobowate)	od drugiego liścia do pełni kwitnienia pędu głównego
Rzepak	od fazy rozety do pełni kwitnienia
Zboża	od strzelania w pęd do początku nalewania ziarna
Ziemniak	od początku zawiązywania bulw do pełnej ich dojrzałości

Źródło: Nawożenie roślin uprawnych Cz. 2., PWRiL, 2009 r.

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

Potas: reguluje gospodarką wodną roślin i przyspiesza transport asymilatów, aktywuje procesy enzymatyczne w roślinie, ogranicza rozwój chorób i szkodników na roślinach, zwiększa plony i wierność plonowania i wpływa na cechy jakościowe plonów. Potas odpowiada również za uwodnienie tkanek roślinnych oraz wpływa na transport wody w wiązkach przewodzących korzenia i reguluje pracę aparatów szparkowych w liściach, ich otwieranie i zamykanie. Jest niezbędny do racjonalnej gospodarki wodą roślin-łanu/plantacji. Dobre zaopatrzenie w ten składnik i wilgotność w glebie wpływa na współczynnik transpiracji, czyli ilość wody potrzebnej do wyprodukowania określonej ilości suchej masy roślin, który kształtuje się u większości roślin uprawnych w przedziale 150-600 kg. Im niższy tym lepiej.

Ma to znaczenie w okresach suszy, gdzie dobre zaopatrzenie w ten składnik pokarmowy spowalnia skutki przedłużającej się suszy.

Potas zwiększa aktywność procesu fotosyntezy. Stymuluje reakcje biochemiczne biorąc udział w procesach syntezy białek, cukrów, tłuszczów. Ułatwia również transport związków organicznych do poszczególnych tkanek roślinnych.

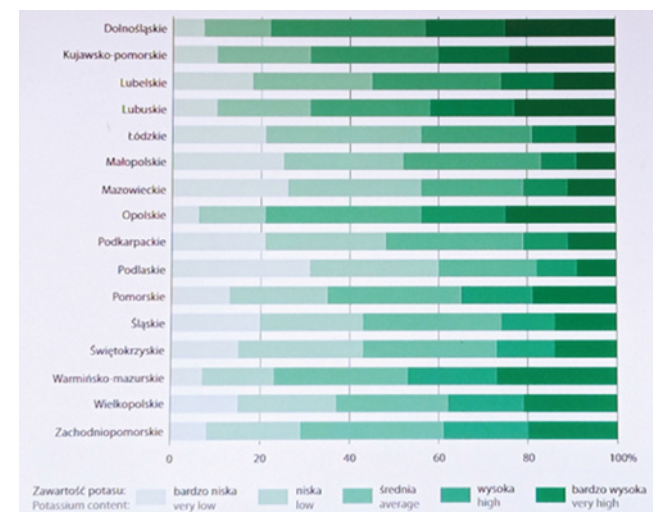
Potas odgrywa istotną rolę w budowie systemu odpornościowego roślin uprawnych na różnego rodzaju stresy abiotyczne i biotyczne tj. atak patogenów - chorób i szkodników. Efekt wynika z wytworzenia przez rośliny grubszych błon komórkowych, które stanowią pewną barierę utrudniającą przedostawanie się czynników chorobotwórczych. W roślinach dobrze odżywionych występuje mniej prostych związków azotu stanowiących źródło

pożywienia dla patogenów. Właściwy stosunek N do K warunkuje lepszą zdrowotność roślin. Wiele razy obserwowano, że jednostronne wysokie nawożenie azotem zwiększa podatność roślin na choroby infekcyjne. Większa podatność roślin pojawia się w układzie, gdy mamy nadmiar azotu w połączeniu z jednoczesnym niedoborem potasu.

Warto przypomnieć, że potas w nawozach występuje w formie chlorków tzw. soli potasowych lub siarczanów. Formę chlorkową preferują buraki, seler, zboża, rzepak, kukurydza, użytki zielone, mieszanki koniczyn z trawami, kapusta głowiasta, rabarbar. Natomiast siarczany potasu rośliny jagodowe, drzewa, kwiaty i warzywa.

Rysunek 1

Ocena zasobności gleb w przyswajalny potas w latach 2019-2022 r.

Źródło: Analizy statystyczne GUS „Ochrona środowiska 2023”.

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR NR 1/2025

strona główna

■ Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów

■ Znaczenie potasu w rolnictwie

■ Gorczyca – uprawa i zastosowanie

■ Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Najniższą zawartością potasu w glebach w latach 2019-2022 odnotowano w województwach podlaskim (31% dla gleb o bardzo niskiej zawartości K i 29% o niskiej), łódzkim (21% i 35%), mazowieckim (26% i 30%) i małopolskim (25% i 27%). Wysokie i bardzo wysokie zasobności gleb w potas były w województwach warmińsko-mazurskim (odpowiednio 20% i 27%), opolskim (19% i 25%), dolnośląskim (18% i 25%) i lubuskim (19% i 23%).

Danuta Nowak, CDR Oddział w Poznaniu

Opracowano na podstawie:

1. *Ocena stopnia wyczerpania potasu z gleb na podstawie dynamicznych wskaźników zaopatrzenia roślin w ten składnik. Zeszyty Problemowe PNR 1999, Tom 467, Nr 1 s. 291-298*
2. *Analizy statystyczne GUS „Ochrona środowiska 2023 r.”*
3. <https://www.wrp.pl/potas-wszechstronny-skladnik-mineralny/>
4. *Nawożenie roślin uprawnych Cz. 2. PWRiL 2009 r.*

Gorczyca – uprawa i zastosowanie

W dzisiejszych czasach, kiedy coraz bardziej popularne stają się metody rolnictwa przyjazne środowisku warto pomyśleć nad siewem gorzycy, ponieważ jej uprawa, jako jedna z istotnych praktyk wspiera ideę zrównoważonego rolnictwa. Jest to roślina o wszechstronnym wykorzystaniu, znana głównie z korzyści dla gleby, ekosystemów i bioróżnorodności. W obliczu wyzwań tj.: zmian klimatycznych czy degradacji gleby, jej uprawa wpływa na jakość, ale również wspomaga naturalne procesy regeneracyjne gleby, rozpoczynając od odbudowy zdegradowanych ekosystemów.

Systematyka i pochodzenie

W Polsce uprawiane są trzy gatunki gorzycy, które należą do rodziny kapustowatych: gorczyca biała, czarna oraz sarepska.

Gorczyca biała zwana jest także gorzycą jasną. W niektórych państwach jej liście wykorzystuje się jako sałatę. Najprawdopodobniej pochodzi z rejonu Morza Śródziemnego. Uprawiana jest w północno-zachodniej Europie, Rosji, Japonii, Ameryce, Australii, Nowej Zelandii, krajach Bliskiego Wschodu, Indiach, Afryce Płn. czy Chinach. W Polsce to właśnie gorczyca biała ma największe znaczenie ze względu na możliwości wykorzystania nasion do celów przyprawowych, leczniczych, czy produkcji musztardy. Uprawiana jest także na zielony nawóz na przyoranie

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

W przypadku gorzycy uprawianej z przeznaczeniem na poplon uprawę przedsięwziętą rozpoczynamy od splotonej orki przykrywającej ścierną lub uprawy bezpłaznej, która kruszy glebę bez jej odwracania.

lub na zielonkę stosowaną w mieszankach, czyli paszę dla zwierząt gospodarskich.

Gorzycy czarna zwana również kapustą czarną występuje w Europie, z wyjątkiem rejonów północnych, w krajach śródziemnomorskich, południowo-zachodniej części Azji i Afryce Wschodniej. W Polsce uprawiana jest na małej powierzchni na nasiona, które w dalszym procesie wykorzystywane są do celów przyprawowych oraz leczniczych.

Gorzycy sarepska nazywana jest także kapustą sitową lub gorzycą modrą. Można ją spotkać we wschodnich rejonach

Europy i w południowo-wschodniej części Azji. W Indiach, Chinach, a także Rosji. Ma istotne znaczenie jako roślina oleista. Wykorzystywana jest również w celach przyprawowych.

Brassica carinata nazywana również gorzycą etiopską, rzepakiem etiopskim, gorzycą abisyńską lub *carinata*, jest rozwijana jako niskoemisyjny, niespożywczy surowiec oleisty do produkcji zaawansowanych odnawialnych paliw typu drop-in, mączki bogatej w białko i bioproduktów. Stanowi alternatywę dla rzepaku w regionach, w których występuje niedobór wody.

W Europie, do tej pory, z uwagi na brak materiału genetycznego nie prowadzono badań hodowlanych dotyczących uprawy tej rośliny. Prace hodowlane prowadzone na kontynencie afrykańskim i południowo-amerykańskim wykazały, że gorzycy abisyńska może być wykorzystywana jako roślina okrywowa lub międzyplon z roślinami strączkowymi i innymi roślinami uprawnymi.

Zaliczana jest do roślin oleistych, a olej pozyskany z nasion wykorzystany jest w przemyśle paliwowym. Stosowany jest jako zrównoważone paliwo lotnicze (SAF), które jest w stanie ograniczyć emisję pochodzącą z lotnictwa nawet o prawie 70%. Do tego może być bardziej atrakcyjny cenowo w porównaniu z paliwem lotniczym na bazie ropy.

Ze względu na skład (duża ilość niepożądanych glukozydów i kwasu erukowego) olej wykorzystywany jest w produkcji tworzyw sztucznych, środków smarnych, farb, garbowania skór, produkcji mydeł oraz kosmetyków.

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Stanowisko i płodozmian

Najlepszym przedplonem w uprawie gorzycy są rośliny okopowe na oborniku oraz późno schodzące rośliny strączkowe. Z kolei dobrymi przedplonami są mieszanki zbożowo-strączkowe, rośliny motylkowe wieloletnie (lucerna, koniczyna czerwona). Należy pamiętać aby gorzycy nie uprawiać po słoneczniku, maku i lnieniu. Nie nadają się także jako przedplon roślin z rodziny kapustowatych np. rzepaku, ponieważ mogą być atakowane przez pchełki ziemne czy sprzyjać wystąpieniu groźnej choroby jaką jest kiła kapusty.

Gorzycy wymaga gleb zasobnych w wapń oraz obojętnego odczynu gleby. Istotne jest, że rośliny te są wrażliwe na okresowe susze, zwłaszcza podczas kwitnienia i w fazie dojrzewania nasion. Wszystkie gatunki gorzycy najlepiej udają się na glebach bogatych w wapń, gliniastych lub piaszczysto-gliniastych, a także na murszach i glebach wytworzonych z torfów niskich. Jednak w tym ostatnim przypadku należy pamiętać o uregulowanych stosunkach wodno-powietrznych. W uprawie z przeznaczeniem na nasiona najlepiej plonują na glebach próchnicznych kompleksów pszennych. W rejonach o większej wilgotności także na glebach kompleksu żytniego dobrego. Pod uprawę gorzycy nie nadają się gleby nieprzepuszczalne i podmokłe.

Przygotowanie gleby

Gorzycy uprawiana na nasiona

W przypadku gorzycy uprawianej z przeznaczeniem na nasiona staranne przygotowanie roli jest koniecznym warunkiem

wczesnych i pełnych wschodów oraz prawidłowego rozwoju roślin. Po wczesnych przedplonach pole się podoruje i natychmiast bronuje. Po przedplonach późnych tj. ziemniaki, na polach niezachwaszczonych można przeprowadzić orkę przedzimową. Orkę należy przeprowadzić jesienią, ponieważ wiosenna orka może spowodować przesuszenie gleby i opóźnienie terminu siewu. Gleba, która jest zaorana przed zimą i pozostawiona w ostrej skibie dobrze chłonie wodę, a pod wpływem mrozu nabiera struktury gruzełkowej. Orkę należy wykonać na głębokość ok. 20 cm. Tylko po ziemniakach można ją spłycić do 15 cm, a pług zastąpić gruberem. Prace wiosenne rozpoczyna się od wyrównania, na glebach lżejszych wykorzystujemy do tego włókę, a na cięższych bronę. Do uprawy przedsięwziętej należy zastosować kultywator lub ciężkie brony sprzężone z wałem strunowym.

Gorzycy uprawiana na poplon

W przypadku gorzycy uprawianej z przeznaczeniem na poplon uprawę przedsięwziętą rozpoczynamy od spłyconej orki przykrywającej ścierną lub uprawy bezpłużnej, która kruszy glebę bez jej odwracania. Na glebach lżejszych zaleca się podorywkę lub talerzowanie na głębokości 10 cm, a na glebach cięższych orkę na głębokości 14-16 cm. W celu ograniczenia liczby przejazdów należy zagregatować z pługiem wał Campbella lub wał specjalny.

Nawożenie

Wymagania pokarmowe

Do prawidłowego rozwoju gorzycy niezbędny jest optymalny odczyn pH gleby (6 – 6,8), od którego zależy dostępność

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

składników pokarmowych i tym samym efektywność nawożenia. Ważne jest także utrzymanie w zmianowaniu zasobności gleby w fosfor i potas na poziomie zbliżonym do wymaganiach pokarmowych.

Generalnie gatunki z rodziny kapustowatych charakteryzują się dużym zapotrzebowaniem na składniki pokarmowe. Na wytworzenie 1 t nasion, wraz z odpowiadającym mu plonem słomy, gorczyca potrzebuje około 50-55 kg azotu (N), 12 kg fosforu (P) i 57 kg potasu (K). Gorczyce, podobnie jak inne rośliny kapustne, pobierają znaczne ilości magnezu i siarki (odpowiednio 4 kg Mg oraz 20-25 kg S na 1 t nasion). Wykazują także duże zapotrzebowanie na mikroelementy, szczególnie na bor (B), a czasami również na sód (Na).

Potrzeby nawozowe

Ważne jest aby podczas ustalania wysokości dawek nawozowych uwzględnić: zasobność gleby w przyswajalne składniki, pH gleby, rodzaj przedplonu oraz wysokość oczekiwanego plonu.

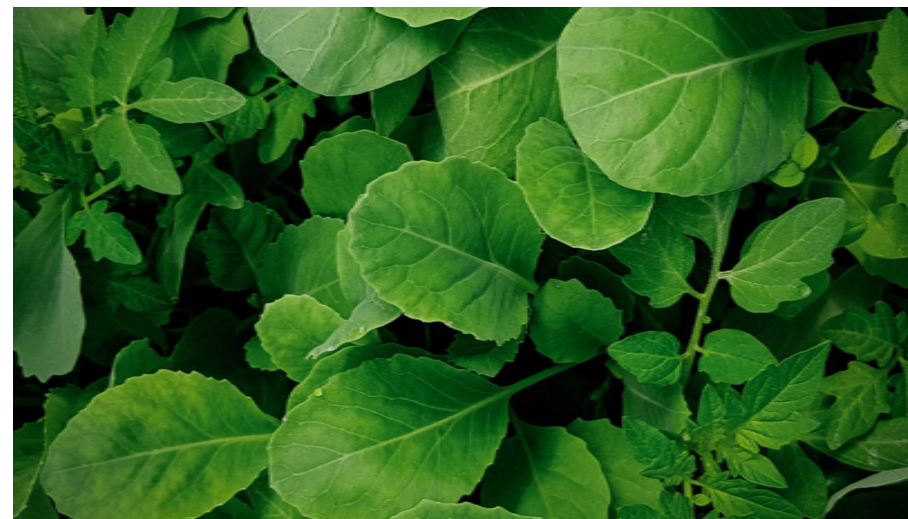
Terminy nawożenia

Gorczyca uprawiane na nasiona

Na ogół nawozy wapniowe należy wysiewać co 4 lata. W przypadku gdy gleba przeznaczona do uprawy gorczycy jest kwaśna, należy ją zwapnować. Zabieg wapnowania nie należy przeprowadzać podczas deszczowej pogody oraz na glebę nadmiernie wilgotną. Za najlepszą porę wysiewu wapna uważa się okres po zbiorze przedplonu – na ściernisko. Możliwe jest również wysianie nawozów wapniowych przed orką zimową.

Na glebach ciężkich nawozy fosforowe i potasowe wysiewa się jesienią pod orkę przedzimową. Z kolei na glebach średnich nawóz fosforowy stosujemy jesienią, natomiast nawóz potasowy powinien zostać podzielony w taki sposób, aby 50% składnika zastosować wiosną. Na glebach lżejszych nawozy fosforowe i potasowe wysiewa się wiosną, tj. 10-14 dni przed siewem gorczyca, następnie należy wykonać zabieg bronowania.

Nawożenie azotem, na glebach cięższych należy wykonać jeszcze przed siewem gorczycy. Z kolei na glebach lżejszych – dawki zaleca się zastosować pogłównie, w formie rozety z uwagi na niebezpieczeństwo wymycia tego składnika. Nawożenie pogłównie powinno zostać wykonane nie później niż do pełni pąkowania.

W przypadku gorczycy uprawianej z przeznaczeniem na nasiona staranne przygotowanie roli jest koniecznym warunkiem wczesnych i pełnych wschodów oraz prawidłowego rozwoju roślin.

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Zabieg nawożenia siarką wykonuje się zarówno doglebowo jak i dolistnie.

Nawożenie magnezem wykonuje się jednocześnie z wapnowaniem. Ten sposób jest zalecany głównie na glebach lekkich. W momencie widocznych niedoborów magnezu zaleca się dokarmianie dolistne.

Ostatnim z zabiegów nawożenia jest nawożenie mikroelementami, które można wykonać doglebowo lub dolistnie. Zaletą tego drugiego jest większa efektywność zabiegu. Dolistne nawożenie zaleca się wykonywać nie tylko interwencyjnie ale także prewencyjnie. Dolistne mikroelementy powinno się aplikować 2-3 krotnie w czasie wegetacji w okresach intensywnego tworzenia się biomasy oraz organów generatywnych, z pominięciem okresu kwitnienia.

Gorczyca uprawiane na poplon

Nawożenie należy wykonywać przedsiewnie, rozsiewając nawozy na ściernisko, a następnie przykrywając orką siewną.

Materiał siewny i siew

Gorczyca uprawiane na nasiona

Ważne jest aby do siewu wykorzystać materiał kwalifikowany, który gwarantuje szybkie i wyrównane wschody oraz czystość odmianową. Trzeba zwrócić uwagę aby materiał siewny był wolny od ziarniaków owsa głuchego i nasion lnianki. Gorczycę białą wysiewamy z początkiem siewu zbóż jarych. Wczesny siew

umożliwia silny rozwój rośliny. Zbyt późny siew może przyczynić się do kwitnienia zanim zdąży wytworzyć silną rozetę. Wynika to przede wszystkim z silnej reakcji fotoperiodycznej. Zaleca się aby gorczycę sarepską i czarną także wysiać we wczesnym terminie. Jednakże gdy gleba jeszcze nie jest wystarczająco ogrzana, termin siewu tych dwóch gatunków można opóźnić do końca siewu zbóż jarych.

Przy założeniu, że zagęszczenie roślin dla gorzycy białej to 100-150 na m², a dla dwóch pozostałych gatunków 150-200 na m² oraz uwzględniając MTN i zdolność kiełkowania, ilość wysiewu nasion powinna wynosić dla gorzycy białej 8-12 kg/ha, a dla gorzycy sarepskiej i czarnej 4,5-6 kg/ha. Z podanych przedziałów można wysiać niższe wartości na intensywniej nawożonych na glebach o wyższej kulturze.

Nasiona gorzycy białej należy wysiewać na głębokości 2,5-3 cm z kolei gorzycy czarnej i sarepskiej 1-2 cm.

Gorzycze uprawiane na poplon

Uprawiając gorczycę białą z przeznaczeniem na poplon, najlepiej jest opóźnić siew do 10-15 sierpnia, ponieważ wysiana wcześniej, szybko zakwita i wytwarza mało zielonej masy. Uprawiając gorczycę na zielonkę lub zielony nawóz, powinno się ją siać w rozstawie 10-15 cm, zwiększając ilość wysiewu do 18-20 kg.

Najważniejsze gatunki chwastów

Zachwaszczenie występujące w uprawie gorzycy nie różni się i jest najbardziej zbliżone do chwastów występujących w rzepaku

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

jarym. Do najgroźniejszych chwastów dwuliściennych zaliczamy: komosę białą, marunę bezwoną, przytulie czepną, rumianek pospolity i rumian polny. Spośród gatunków jednoliściennych należy zwrócić szczególną uwagę na: wieloletni perz właściwy czy samosiewy zbóż. Do kłopotliwych chwastów z całą pewnością należy zaliczyć: chaber bławatek, jasnota różowa oraz purpurową, przetaczniki, rdesty, tasznik pospolity i tobołki polne.

Najważniejsze choroby

W uprawie gorczycy spotkać można kiłę kapusty i czerń krzyżowych. Pierwsza z chorób może powodować znaczące straty w plonie. Dodatkowo stopniowo może dochodzić do nagromadzenia materiału infekcyjnego w glebie. Z kolei czerń krzyżowych powoduje przedwczesne zsychnanie łuszczyn i osypywanie się nasion co w konsekwencji obniża plon. W ostatnim czasie powszechnie występującą chorobą w okresie pierwszych tygodni wzrostu rośliny jest zgorzel siewek.

Ważniejsze gatunki szkodników

Rozpoczynając od pierwszych faz rozwojowych, na gorczycy mogą żerować pchełki ziemne tj. pchełka czarna, pchełka smużkowana i pchełka falistosmuga. W tym okresie dość duże straty mogą być spowodowane przez szkodniki glebowe do których zaliczamy: rolnice, pędraki, drutowce i lenie. Groźne w uprawie gorczycy mogą być również mszyce czy ślimaki. W późniejszych fazach rozwojowych rośliny mogą być atakowane przez chowacza podobnika czy pryszczarka kapustnika.

Największym zagrożeniem w uprawie gorczycy niezmiennie jest słodyszek rzepakowy. Chrzążcze słodyszka przegryzają pąki kwiatowe, chcąc dostać się do pyłku. Powstałe w ten sposób uszkodzenia powodują usychanie i odpadanie pąków, co w konsekwencji wpływa na plonowanie uprawy.

Zbiór

Zbioru gorczycy, podobnie jak rzepaku dokonuje się w technologii jedno lub dwuetapowej. Zbierając gorczycę jednoetapowo w celu przyspieszenia i wyrównania dojrzewania roślin, można wykonać desykację. Wykonuje się ją, kiedy połowa nasion ma kolor żółty. Po około 5-7 dniach przeprowadza się zbiór.

Jak sama nazwa wskazuje zbiór dwuetapowy przeprowadza się w dwóch etapach. Pierwszym z nich jest koszenie w pokos co powoduje równe dojrzewanie i wysuszenie nasion. Etap ten powinien być wykonany kiedy łuszczyny po żółknięciu zaczynają przybierać kolor brunatny a nasiona zaczynają żółknąć. Drugi etap to zbiór kombajnem, który wyposażony został w podbieracz. Zabieg ten należy wykonać po upływie ok. 2-3 tygodni od skoszenia.

Marian Pikosz, CDR Oddział w Poznaniu

Opracowano na podstawie:

1. Jajor E., Mrówczyński M. (2017). *Metodyka integrowanej ochrony gorczycy dla doradców. Instytut Ochrony Roślin – PIB.*
2. Sawicka B., Kotiuk E. *Gorczyce jako rośliny wielofunkcyjne. Acta Sci. Pol., Agricultura 6(2), 2007, 17-27.*

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

3. Szablewska-Stuper K. (2024). *Brassica carinata* – czy pojawi się na europejskich polach. Katedra Chemii, Wydział Leśny i Technologii DREWNA, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu.

4. <https://www.gorczyca.com.pl/artukul/27,uprawa-gorczycy.html>

Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

Wstęp

Wprowadzenie możliwości sprzedaży artykułów rolno-spożywczych w ramach krótkich łańcuchów dostaw nie jest nowym przedsięwzięciem. Sprzedaż żywności poprzez krótkie kanały była aż do połowy lat 60. XX wieku podstawową formą dystrybucji żywności i oznaczała udostępnianie produktów wytworzonych w gospodarstwach rolnych finalnym odbiorcom z pominięciem różnych ogniw pośrednich. Ustąpiła ona jednak na długie lata miejsca masowym systemom dystrybucji żywności z dużą liczbą ogniw pośredniczących, powiązanych z rozwojem przemysłu spożywczego (Górska-Warsewicz i in., 2013), nasilającymi się procesami koncentracji ziemi i kapitału, przy jednoczesnej mechanizacji i specjalizacji rolnictwa oraz rosnącą popularnością sklepów wielkopowierzchniowych (Philipon, Chiffolleau, Wallet, 2017). Taka forma sprzedaży ma swoje mocne strony

bowiem zapewnia skierowanie oferty produktowej do dużych segmentów rynku i korzystanie z efektów skali.

Współcześnie ważną rolę na rynku odgrywają m.in. tzw. krótkie łańcuchy dostaw żywności (KŁDŻ) (Jarzębowski i in., 2020), które taktowane są jako powrót do tradycyjnych systemów dystrybucji. Powrót do tego typu rozwiązań spowodowany był głównie kryzysem modelu rolnictwa przemysłowego i negatywnymi (zarówno środowiskowymi jak i ekonomicznymi) efektami zewnętrznymi (Banks i Bristow, 1999) oraz ograniczoną kontrolą rolników nad wydłużonymi systemami dostaw żywności (Ploeg van der i Frouws, 1999). Takie systemy mają na celu zwiększenie udziału rolników w wartości dodanej, wzmocnienie lokalnego rozwoju gospodarczego, zapewnienie osobom o niskich dochodach dostępu do dobrej żywności i zdrowej diety, wspieranie małych przedsiębiorstw i poprawienie rentowności małych gospodarstw oraz zwiększenie przejrzystości i dostępu do informacji o lokalnym producencie i produkcie.

Celem pracy była ocena uwarunkowań do rozwoju krótkich łańcuchów dostaw żywności w gospodarstwach rolnych. Do analizy wykorzystano dane Polskiego FADN za rok 2023 oraz dane MRiRW za lata 2019 i 2023.

Krótkie łańcuchy dostaw a obowiązujące rozwiązania ewidencyjno-podatkowe

Krótkie łańcuchy Dostaw Żywności polegają na takim zorganizowaniu produkcji, dystrybucji i transakcji aby zminimalizować

Tabela 1

Wymogi ewidencyjno-podatkowe sprzedaży w ramach wybranych Krótkich Łańcuchów Dostaw

Forma sprzedaży	Rejestracja	Podatek (Urząd Skarbowy)	Forma ewidencji (limity sprzedaży)
Sprzedaż bezpośrednia	Powiatowy Inspektorat Weterynarii	Nieprzetworzone – NIE Przetworzone – TAK Podatek dochodowy (PDOF) w formie ryczałtu ewidencjonowanego w wysokości 2% od przychodu produktów przetworzonych. Sprzedaż bezpośrednia produktów roślinnych i zwierzęcych przez rolnika do 100 000 zł rocznie podlega zwolnieniu z opodatkowania.	Ewidencja sprzedaży produktów roślinnych i zwierzęcych zawiera: <ul style="list-style-type: none"> • numer kolejnego wpisu • datę uzyskania przychodu • kwotę przychodu • przychód narastająco od początku roku
Rolniczy Handel Detaliczny RHD	Państwowa Inspekcja Sanitarna lub/i Powiatowy Inspektorat Weterynarii	Nieprzetworzone – NIE Przetworzone – TAK Zgłoszenie w przypadku korzystania z preferencji podatkowych (PDOF 0% do 100 tys. zł, następnie 2%). Pozostałe jak w przypadku sprzedaży bezpośredniej.	Ewidencja dla celów podatkowych zawiera: <ul style="list-style-type: none"> • numer kolejnego wpisu, • datę uzyskania przychodu, • kwotę przychodu • ilość i rodzaj przetworzonych produktów. Ewidencja do celów bezpieczeństwa żywności: <ul style="list-style-type: none"> • numer kolejnego wpisu, • datę zbycia żywności • ilość i rodzaj zbytej żywności.

Źródło: opracowanie własne.

strona główna

■ Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów

■ Znaczenie potasu w rolnictwie

■ Gorczyca – uprawa i zastosowanie

■ Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

liczbę pośredników uczestniczących w tym procesie. Koncepcja krótkich łańcuchów dostaw dynamicznie się rozwija na całym świecie, przy czym występują istotne różnice między krajami. W Polsce obecny system prawny dopuszcza kilka form sprzedaży dla rolników indywidualnych, wśród których wymienić należy:

- dostawy bezpośrednie – produkty pochodzenia roślinnego (w postaci nieprzetworzonej, kiszanej lub suszonej);
- sprzedaż bezpośrednią – nieprzetworzone produkty pochodzenia zwierzęcego;
- rolniczy handel detaliczny (RHD) – produkty pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, pochodzące w całości lub części z własnej uprawy, hodowli lub chowu (przetworzone i nieprzetworzone);
- działalność marginalną, ograniczoną i lokalną (MOL) – produkty pochodzenia zwierzęcego po obróbce i/lub przetworzeniu.

Wybór jednej z tych form zależy od indywidualnej decyzji rolnika, która powinna być dopasowana do jego sytuacji, w szczególności rodzaju żywności wprowadzanej do sprzedaży. Rolnik musi również wiedzieć, że wybrana forma sprzedaży podlega również wymogom prawnym, które muszą być spełnione indywidualnie przez każdego rolnika/producenta wprowadzającego produkty żywnościowe do obrotu, przede wszystkim w zakresie bezpieczeństwa żywności i przepisów podatkowych.

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Dla przychodów ze sprzedaży w ramach tzw. sprzedaży bezpośredniej prowadzona jest ewidencja sprzedaży produktów roślinnych i zwierzęcych (tabela 1). Nie ma jednak ona formalnej formy, może to być zwykły zeszyt, jednak zgodnie z przepisami ustawy powinny w nim być zapisane następujące dane: numer kolejnego wpisu tzw. liczba porządkowa, data uzyskania przychodu, kwota przychodu oraz przychód narastająco od początku roku. Dzielne przychody ewidencjonowane powinny być w dniu sprzedaży. Ewidencję tę przechowuje się w miejscu sprzedaży przetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych.

Dokumentowanie sprzedaży w ramach RHD opiera się na dwóch osobnych ewidencjach – dla celów podatkowych oraz celów bezpieczeństwa i żywienia. W celach podatkowych wspomniana ewidencja sprzedaży powinna zawierać numer kolejnego wpisu, datę uzyskania przychodu, kwotę przychodu oraz ilość i rodzaj przetworzonych produktów. Jeśli rolnicy zawierają transakcję z określonymi klientami, to właściwe udokumentowanie zależy od statusu zarówno producenta, jak i jego nabywcy. Drugi obowiązek, który określony jest we wspomnianym rozporządzeniu, czyli prowadzenie ewidencji do celów bezpieczeństwa żywności, powinien być spełniony, jeśli będzie ona zawierać:

- numer kolejnego wpisu,
- datę zbycia żywności
- oraz ilość i rodzaj zbytej żywności.

W tym wykazie powinno prowadzić się zapisy dotyczące sprzedaży przetworzonej i nieprzetworzonej żywności.

Krótkie łańcuchy Dostaw Żywności polegają na takim zorganizowaniu produkcji, dystrybucji i transakcji aby zminimalizować liczbę pośredników uczestniczących w tym procesie.

W kontekście przepisów podatkowych rolnik, który dokonuje sprzedaży przetworzonych produktów rolnych, osiąga przychody z tzw. innych źródeł, za które uważa się również przychody ze sprzedaży przetworzonych w sposób inny niż przemysłowy produkty roślinne i zwierzęce, z wyjątkiem przetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych uzyskanych w ramach prowadzonych działów specjalnych produkcji rolnej oraz produktów opodatkowanych podatkiem akcyzowym na podstawie odrębnych przepisów, jeżeli: przetwarzanie produktów roślinnych i zwierzęcych i ich sprzedaż nie odbywa się przy zatrudnieniu osób na podstawie umów o pracę, umów zleceń, umów

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

o dzieło oraz innych umów o podobnym charakterze, z wyłączeniem uboju zwierząt rzeźnych i obróbki poubojowej tych zwierząt, w tym również rozbioru, podziału i klasyfikacji mięsa, przemiału zbóż, wyłoczenia oleju lub soku oraz sprzedaży podczas wystaw, festynów, targów i kiermasz; jest prowadzona ewidencja sprzedaży, o której mowa wyżej, oraz ilość produktów roślinnych lub zwierzęcych pochodzących z własnej uprawy, hodowli lub chowu, użytych do produkcji danego produktu, stanowi co najmniej 50% tego produktu, z wyłączeniem wody.

W kontekście przepisów podatkowych należy zwrócić uwagę, że sprzedaż bezpośrednia oraz rolniczy handel detaliczny

Sprzedaż bezpośrednia jest najczęściej praktykowaną formą krótkiego łańcucha dostaw.

obejmuje do opodatkowania wyłącznie przychody z innych źródeł. Warunki, które muszą być spełnione aby przychody te uznać jako przychody z innych źródeł, są identyczne jak w przypadku sprzedaży bezpośredniej. Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych wprowadza zwolnienie przychodów osiągniętych w ramach rolniczego handlu detalicznego, jednakże jedynie do wysokości 100.000 zł rocznie. Po przekroczeniu limitu, przychód uzyskanych z rolniczego handlu detalicznego może być opodatkowana 2% ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych. Należy jednak pamiętać, że aby rozliczać się na zasadzie ryczałtu ewidencjonowanego rolnik powinien zgłosić pisemne oświadczenie o wyborze tej formy opodatkowania do naczelnika urzędu skarbowego właściwego według miejsca zamieszkania. Podatek w zryczałtowanej formie można opłacać do wysokości przychodów 9 654 400 zł w skali roku. Istnieje również możliwość skorzystania z opodatkowania na tzw. zasadach ogólnych, tj. opodatkowania w tym wypadku nie przychodu a dochodu uzyskanego w ramach rolniczego handlu detalicznego, wg skali podatkowej 12 lub 32%.

Rozwój krótkich łańcuchów dostaw w Polsce

Krótkie kanały dystrybucji cieszą się coraz większym zainteresowaniem. Wzrost ten wynika z faktu, iż wybory podejmowane przez konsumentów żywności coraz częściej stają się okazją do zademonstrowania określonego systemu wartości czy kontestowania masowej i globalnie dystrybuowanej żywności. Co więcej rośnie świadomość konsumentów oraz ich odpowiedzialność

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

za stan środowiska. Obecnie funkcjonują różne rodzaje krótkich łańcuchów dostaw żywności. Sprzedaż bezpośrednia jest najczęściej praktykowaną formą krótkiego łańcucha dostaw a oczekiwania konsumentów są impulsem do powstawania różnego rodzaju lokalnych sieci żywności, w tym targowisk dla rolników, sprzedaży bezpośrednio u producentów, sprzedaży z dostawą do klienta. Mnogość rozwiązań instytucjonalnych w zakresie sprzedaży w ramach Krótkich Łańcuchów Dostaw w Polsce nie przekłada się jednak na masowe zainteresowanie producentów takimi praktykami, co przedstawiają statystyki. W roku 2023 w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) działalność pod nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej prowadziło 18420 (tj. 1,4%) podmiotów (producenci żywności pochodzenia zwierzęcego lub żywności zawierającej jednocześnie produkty pochodzenia zwierzęcego i roślinnego), a pod nadzorem Inspekcji Sanitarnej - 2398 (tj. 0,2%) podmiotów (producenci żywności pochodzenia roślinnego). Z kolei sprzedaż bezpośrednią pod nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej (IW) prowadziły 15873 (1,2%) podmioty. To oznacza, że 2,8% gospodarstw rolnych prowadzi sprzedaż w ramach tych dwóch kanałów dostaw. W perspektywie lat rośnie zainteresowanie tymi formami sprzedaży. Liczba podmiotów w latach 2019-2023 zarejestrowanych w ramach sprzedaży bezpośredniej wzrosła o ok. 41% natomiast w ramach RHD zwiększyła się prawie czterokrotnie. W porównaniu do roku 2019 w roku 2023 tylko w tych dwóch kanałach liczba podmiotów zwiększyła się ponad dwukrotnie (Tabela 2).

Tabela 2

Liczba podmiotów zarejestrowanych w krótkich kanałach dostaw

Forma sprzedaży	Lata badań		Zmiana
	2019	2023	
Sprzedaż bezpośrednia	11 267	15 873	140,8
RHD	5 292	20 818	393,3
Razem	16 559	36 691	221,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane MRiRW (<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/dzien-sprzedazy-bezposredniej>).

Z danych FADN wynika, że przychody ze sprzedaży bezpośredniej w roku 2023 uzyskiwało ok 1,1%, a z sprzedaży w ramach RHD 0,5%. Najliczniejszą grupę producentów stanowiły gospodarstwa o typie Uprawy polowe, w dalszej kolejności Mieszane oraz Krowy mleczne w obu kanałach sprzedaży. Niewielkie zainteresowanie te formą sprzedaży wykazują się gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt trawożernych, ziarnożernych i uprawach trwałych, co może wynikać ze znacznie większych wymogów weterynaryjnych jakie muszą spełnić te gospodarstwa aby sprzedawać swoje produkty w ramach KŁDŻ czy też innych preferowanych przez nie form sprzedaży. Praktycznie działalności w ramach RHD nie podejmują gospodarstwa ogrodnicze, co może wynikać z faktu, że są to gospodarstwa produkujące na większą skalę, dla których sprzedaż w ramach krótkich kanałów nie przynosi wymiernych korzyści. Szczegółowe dane prezentuje tabela 3.

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

Tabela 3

Sprzedaż w ramach krótkich kanałów dostaw w typach produkcyjnych gospodarstw w roku 2023

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw z deklaracją przychodów ze sprzedaży bezpośredniej produktów rolniczych	Liczba gospodarstw z deklaracją przychodów ze sprzedaży produktów rolniczych w ramach handlu detalicznego
Uprawy polowe	61	23
Uprawy ogrodnicze	0	1
Uprawy trwałe	9	2
Krowy mleczne	14	7
Zwierzęta trawożerne	9	5
Zwierzęta ziarnożerne	2	2
Mieszane	23	19
Razem	118	59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych FADN 2023 r.

Podsumowanie

Sprzedaż produktów rolniczych pochodzących z gospodarstw rolnych bezpośrednio do finalnego odbiorcy należy do jednych z najstarszych form sprzedaży oraz stanowi najkrótszy łańcuch dostaw żywności. W Polsce istnieje wiele różnorodnych dopuszczonych prawem form sprzedaży w ramach Krótkich Łańcuchów Dostaw Żywności.

Zainteresowanie tymi formami sprzedaży wśród rolników jest nadal niewielkie pomimo coraz powszechniejszego rejestrowania tego typu działalności. Liczba podmiotów w latach

Rolnicy korzystający z KŁDŻ muszą spełnić nie tylko wymogi sanitarno-higieniczne ale również wymogi ewidencyjne oraz podatkowe.

2019-2023 zarejestrowanych w ramach sprzedaży bezpośredniej wzrosła o ok. 41% natomiast w ramach RHD zwiększyła się prawie czterokrotnie. W porównaniu do roku 2019 w roku 2023 tylko w tych dwóch kanałach liczba podmiotów zwiększyła się ponad dwukrotnie. Wybór konkretnej formy działalności, w ramach której rolnik zamierza produkować i wprowadzać na rynek żywność zależy od decyzji tego podmiotu, która jest zazwyczaj podejmowana w oparciu o możliwości produkcyjne, planowane kanały zbytu i zapotrzebowanie rynkowe na danego rodzaju produkty, jak również ocenę możliwości spełniania właściwych dla danej działalności wymagań higienicznych i sanitarnych.

strona główna

- Samowystarczalność żywnościowa na rynku miodu w Polsce w warunkach kryzysów
- Znaczenie potasu w rolnictwie
- Gorczyca – uprawa i zastosowanie
- Wykorzystanie krótkich łańcuchów dostaw w rolnictwie

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Rozwój KŁDŻ na rynku żywnościowym warunkują nie tylko czynniki ekonomiczno-społeczne ale przede wszystkim uwarunkowania prawne. W Polsce prowadzenie sprzedaży w ramach KŁDŻ przez rolników ograniczone jest wieloma aktami prawnymi, które mogą być głównym powodem stosunkowo nadal słabego zainteresowania rolników tego typu działalnościami.

Rolnicy korzystający z KŁDŻ muszą spełnić nie tylko wymogi sanitarno-higieniczne ale również wymogi ewidencyjne oraz podatkowe, bowiem nie każde zbycie produktów jest kwalifikowane jako działalność rolnicza (wyłączone z opodatkowania). Sprzedaż produktów rolnych w ramach tzw. sprzedaży bezpośredniej lub RHD stanowi przychód z innych źródeł w rozumieniu ustawy PIT, przy czym rolnik może korzystać ze zwolnienia podatkowego do określonej kwoty przychodów lub wybrać prostą ryczałtową formę opodatkowania przychodów.

*dr inż. Joanna Pawłowska-Tyszko
Zakład Ekonomiki Agrobiznesu i Biogospodarki
Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
– Państwowy Instytut Badawczy*

Opracowano na podstawie:

- 1. Górską-Warsewicz H., Świątkowska M., Krajewski K., 2013, Marketing żywności, Oficyna Wolters Kluwer Business, Warszawa.*
- 2. Jarzębowski S., Bourlakis A., Bezat-Jarzębowska A., Short Food Supply Chains (SFSC) as local and Sustainable Systems. Sustainability 2020, nr 12, 4715.*
- 3. Philipon P., Chiffolleau Y., Wallet F., 2017, Et si on mangeait local, Edition Quae, Versailles, 13.*

- 4. Banks, G. Bristow, 1999, Developing quality in agro-food supply chains: A Welsh perspective, International Planning Studies 4, 317–331.*
- 5. van der Ploeg J. D., Frouws J., 1999, On Power and Weakness, Capacity and Impotence: Rigidity and Flexibility in Food Chains, International Planning Studies, 4(3), 333-347.*

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Bioróżnorodność na gruntach ornych

Bioróżnorodność jest słowem coraz częściej stosowanym w przestrzeni publicznej, a wszystko to za przyczyną opublikowanej przez Komisję Europejską w dniu 20 maja 2020 r. Europejskiej Strategii Bioróżnorodności pod nazwą „Przywracanie przyrody do naszego życia”.

Strategia do 2030 roku zapowiada odbudowę różnorodności biologicznej Europy z korzyścią dla ludzi, klimatu i planety.

Główne cele Strategii:

- ustanowienie obszarów chronionych na co najmniej 30% powierzchni lądowej i 30% powierzchni morskiej Europy;
- odtworzenie zdegradowanych ekosystemów na lądzie i na morzu poprzez wzrost produkcji w systemie rolnictwa ekologicznego do 25% powierzchni w skali UE;
- zasadzenie 3 miliardów drzew;
- zatrzymanie i odwrócenie trendu spadkowego populacji zapylaczy;
- odtworzenie co najmniej 25 000 km europejskich rzek poprzez przywrócenie ich do stanu swobodnego przepływu;
- zwiększenie liczby elementów krajobrazu rolniczego przyjaznych przyrodzie.

Kluczowe działania wspierające ochronę bioróżnorodności w ramach PS dla WPR na lata 2023-2027:

- Ekoschemat chroniący zapylacze tj. „Obszary z roślinami miododajnymi” oraz ekoschemat „Grunty wyłączone z produkcji” chroniący marginalne tereny w gospodarstwie gdzie występują gatunki nieprodukcyjne rolniczo;
- Rolnictwo ekologiczne oparte na wsparciu ekologicznej produkcji upraw rolniczych, sadowniczych, warzywnych oraz zielarskich;
- Systemy rolno-leśne, w których użytkowanie gruntu rolnego, polega na tym, że drzewa lub krzewy są zintegrowane z uprawą rolną na tym samym obszarze (gruncie ornym lub TUZ). Systemy rolno-leśne mają pozytywny wpływ na różnorodność biologiczną, gdyż biocenotyczne i miododajne gatunki drzew lub krzewów są naturalnym środowiskiem występowania owadów zapylających, w szczególności pszczół;
- Zobowiązania związane ze środowiskiem i klimatem gdzie wparciu podlegają:
  - łąki i pastwiska na obszarach Natura 2000 z występującymi tam chronionymi siedliskami przyrodniczymi (obszary wyznaczone na podstawie tzw. „dyrektywy siedliskowej”) oraz chronionymi gatunkami dzikiego ptactwa zawartymi (obszary wyznaczone na podstawie tzw. „dyrektywy ptasiej”);
  - łąki i pastwiska chroniące cenne siedliska i zagrożone gatunki poza obszarami Natura 2000;

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

- **sady** z tradycyjnymi odmianami drzew owocowych, o smacznym, zapomnianym smaku, które były uprawiane w kraju przed 1950 r. (pełny wykres odmian objętych wsparciem w zał. 4 do rozporządzenia);
- **grunty orne** z ochroną odmian regionalnych, amatorskich oraz marginalnych gatunków roślin rolniczych, a także gatunków rzadko uprawianych roślin rolniczych (pełny wykres gatunków objętych wsparciem w zał. 4 do rozporządzenia).

Wśród form ochrony bioróżnorodności krajobrazu rolniczego mamy do czynienia z ochroną gatunkową gdzie uwzględniając

Zwierzęta i rośliny w bioróżnorodności.
(Fot. Iwona Świechowska, CDR O/Poznań).

kryterium lokalizacji możemy mówić o ochronie w miejscach naturalnego występowania gatunków, czyli in situ oraz o ochronie w dedykowanych miejscach jak ogród zoologiczny, ogród botaniczny czy bank genów - ochrona ex situ.

W praktyce rolniczej obserwuje się rosnące zainteresowanie dawnymi gatunkami i odmianami roślin rolniczych. Przyczyną takiego postępowania jest być dążenie do poszerzania różnorodności upraw w celu ich zdywersyfikowania oraz dodatkowo osiągnięcia wyższych płatności obszarowych czy interwencyjnych. Jednak nadrzędnym celem poszukiwania roślin do dywersyfikacji produkcji jest stworzenie szansy na wprowadzenie do uprawy tych gatunków, które dobrze rosną na glebach słabszych i charakteryzują się większą tolerancją na stresy środowiskowe, choroby czy szkodniki.

Według FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) zaledwie 15 gatunków uprawnych ma swój udział w żywności 90% ludności na świecie, a ponad cztery miliardy ludzi zależy wyłącznie od ryżu, kukurydzy i pszenicy. Populacja ludzi prawdopodobnie wzrośnie i szacuje się, że do 2050 r. osiągnie wynik dziesięciu miliardów (Antonelli i wsp., 2020). Mimo nadprodukcji żywności miliony ludzi na całym świecie cierpią głód lub chorują z powodu złego odżywiania, ponieważ brakuje im zrównoważonej, pożywnej diety. Być może zapomniane rośliny uprawne mają szansę uzupełnienia diety o cenne substancje, pełne składników odżywczych, tym samym zapewniając zróżnicowany dostęp do produktów.

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Bioróżnorodność na obszarach wiejskich oznacza obecność wszystkich gatunków, zarówno tych uprawnych jak i gatunków dziko występujących, które przy dużej populacji na gruncie uprawnym zyskały miano chwastów. Tym niemniej ich pejoratywne dla produkcji znaczenie powinno iść w kierunku uznania za rośliny towarzyszące uprawom, a nie tylko przeszkadzające w uprawie. Bo w takim podejściu mają szansę wpływać na kształt bioróżnorodności. Doświadczenia z monokulturą, które polegają na wieloletnim uprawianiu na tym samym obszarze roślin jednego gatunku, bądź o podobnych wymaganiach glebowych, pokazują jak bardzo ten typ gospodarowania zubaża siedlisko, które jest mocno podatne do stwarzania przestrzeni, w której dominują określone choroby, szkodniki czy chwasty.

Na obszarach rolniczych dużą bioróżnorodnością charakteryzują się tereny przejściowe pomiędzy dwoma ekosystemami tzw. ekoton. Ekoton mogą zamieszkiwać organizmy charakterystyczne dla obu stref. Wpływa to pozytywnie na ciągłość i łagodne przejścia pomiędzy kolejnymi strefami i siedliskami takimi jak: woda-łąka-zakrzaczenia-zadrzewienia-las-grunt uprawny. Daje to też szansę na lepsze zadomowienie organizmów jak i ścieżki migracji w poszukiwaniu najlepszych warunków do bytowania i czasowego przetrwania w strefie w warunkach zagrożenia lub dopełnienia cyklu rozwojowego. Rozpatrując bioróżnorodność w rolniczym użytkowaniu najważniejsze są aspekty ekosystemowe - krajobrazowe. Na podstawie wyglądu krajobrazu możemy określić stan jego bioróżnorodności i typ działalności rolniczej.

Ogródek bioróżnorodności.
(Fot. Iwona Świechowska, CDR O/Poznań).

Nasze rolnictwo zależy od ekosystemu, który wymaga „spełnienia” kilku składników różnorodności biologicznej, w tym obiegu składników odżywczych, regulacji zanieczyszczeń, regulacji szkodników i chorób oraz nawożenia. Inne obejmują kontrolę erozji, ochronę cyklu hydrologicznego, sekwestrację węgla i regulacje środowiskowe.

Dobrymi przykładami chroniącymi i wzbogacającymi bioróżnorodność, wiążącymi się z dużą ilością gatunków na niewielkiej powierzchni są interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne dofinansowane w ramach Planu Strategicznego WPR 2023-2027. Są to:

- **Interwencja 7. Bioróżnorodność na gruntach ornych** w ramach której na GO są utrzymywane:
  - *wieloletnie pasy kwietne (wariant 7.1.)*, o powierzchni co najmniej 0,1 ha i szerokości od 3-20 metrów.

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

W gospodarstwie można założyć i utrzymywać kilka pasów pamiętając, że odległość między położonymi najbliżej siebie punktami znajdującymi się na granicy tych pasów powinna wynosić co najmniej 50m. Pasy te muszą być założone z wykorzystaniem mieszanki zawierającej co najmniej 8 gatunków spośród wskazanych do uprawy w zał. 4 do Rozporządzenia (Kwota dofinansowania 3 501zł/ha).

Celem zakładania pasów kwietnych jest m.in. wzbogacenie fauny pól uprawnych o gatunki korzystne dla rolnika, a nie mogące przeżyć na polach pozbawionych środowisk naturalnych lub półnaturalnych stanowiąc względnie trwałe środowisko, wykluczone z zabiegów agrotechnicznych. Pasy kwietne są lokalnymi ostojami dla bezkręgowców, zapewniając im dobre warunki do rozmnażania się, a także do zimowania. Dzięki temu pasy kwietne mogą zmniejszać zagęszczenie populacji gatunków żerujących na uprawach, a w konsekwencji – obniżyć częstotliwość lub dawki stosowanych insektycydów. Pasy kwietne zachowują lub zwiększają ogólną różnorodność biologiczną, zwłaszcza owadów, których populacje bardzo szybko się kurczą, szczególnie na terenach rolniczych. Ponadto pozytywnie wpływają na mikroorganizmy glebowe, lokalną retencję wody, osłabiają erozję gleby i straty w warstwie próchnicznej. Jeśli zakładane są jako środowiska wieloletnie, to wzbogacają lokalną zieloną infrastrukturę o nowe, funkcjonalne elementy.

- *ogródki bioróżnorodności (wariant 7.2.)*, o powierzchni od 0,1 do 0,5 ha, na których uprawiana jest określona liczba gatunków roślin (co najmniej 15), w tym również

tych przewidzianych do wsparcia w ramach *Interwencji 5. wariantu 5.2. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie* oraz wybranych roślin zielarskich i warzywnych. W ogródkach bioróżnorodności można również uprawiać rośliny z materiału pozyskanego z kolekcji banków genów. Bazą do utworzenia ogródka bioróżnorodności może być już istniejący ogród, który należy wzbogacić o gatunki wskazane w rozporządzeniu. Aby dobrze przygotować taki ogród warto sięgnąć po fachową literaturę dotyczącą doboru gatunków do aktualnych warunków glebowych, klimatycznych, regionalnych (Kwota dofinansowania 2 342 zł/ha).

Dofinansowane przedsięwzięcia mogą być ścieżką na mądre gospodarowanie zasobami przyrody, które istnieją, a nie służą produktywności i efektowi ekonomicznemu. Gospodarowanie z poszanowaniem bioróżnorodności na obszarach wiejskich to szansa dla pokoleń, aby utrzymać to, co nie zostało jeszcze utracone. Bioróżnorodność nie może ustępować miejsca ekonomii i produkcji. Ma ona być równym partnerem.

Bioróżnorodność = ekonomia

Bioróżnorodność = produkcja

Bioróżnorodność nie może być gorzej traktowana lub pomijana, a nawet niszczone tylko dlatego, że nie przynosi kolejnego produktu i nie jest ekonomicznie uzasadniona.

Iwona Świechowska, CDR Oddział w Poznaniu

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Opracowano na podstawie:

1. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dziennik Ustaw 2023 r. poz. 734 z póź. zm)
2. Antonelli i wsp. 2020. State of the World's Plants and Fungi 2020. Royal Botanic Gardens, Kew.
3. Dostatny D. Świechowska I. – 2023- CDR- Ogród bioróżnorodności.

Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR

Wstęp

Rachunkowość jest systemem, którego naczelnym zadaniem jest opracowanie rzetelnych i wiarygodnych informacji ekonomicznych, umożliwiających ocenę jednostki gospodarczej oraz stwarzających podstawy efektywnego zarządzania.

W przypadku działalności rolniczej pozyskanie danych rachunkowych jest utrudnione. Wynika to z faktu, że zarówno przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku od towarów i usług, zwalniają rolnika z obowiązków przewidzianych dla innych podmiotów gospodarczych funkcjonujących na rynku, w tym ewidencjonowania zdarzeń gospodarczych czy wpływów i wydatków w związku z prowadzoną działalnością rolniczą.

W rezultacie rolnicy, jeżeli prowadzą zapisy rachunkowe, to przede wszystkim w celach:

- Analitycznych - zazwyczaj wg. zasady wpływy, wydatki i generowana nadwyżka finansowa;
- Zarządczych - na potrzeby podejmowania racjonalnych decyzji, planowania działań operacyjnych, poszukiwania alternatywnych możliwości rozwoju;

lub na potrzeby:

- realizacji zobowiązań określonych dla wybranych działań w ramach PROW 2014-2020 oraz interwencji w ramach PS WPR na lata 2023-2027;
- zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych – rachunkowość rolna FADN (wg. zasad określonych w ustawie z dnia 29 listopada 2000 r. o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 3 poz. 20 z 2001 r. z późniejszymi zmianami).

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Dane są zbierane i przekazywane do IERiGŻ-PIB za pośrednictwem Ośrodków Doradztwa Rolniczego, w oparciu o papierowe lub elektroniczne Książki Rachunkowości Rolnej (KRR) w ciągu roku obrachunkowego.

Racjonalne prowadzenie działalności gospodarczej, wymaga choćby uproszczonych zapisów zdarzeń gospodarczych. Źródłem informacji w przypadku działalności rolniczej mogą być dokumenty generowane m.in. na potrzeby rozliczenia podatku akcyzowego, dopłat do materiału siewnego - faktury vat, faktury vat RR otrzymane przez rolników ryczałtowych w związku ze sprzedażą produktów rolniczych, ewidencje zakupów i sprzedaży produktów i usług, decyzje z ARiMR o przyznaniu płatności i wpływy na rachunek bankowy, polisy ubezpieczeniowe, czy nakazy np. dotyczące podatku rolnego i od nieruchomości.

Prowadzenie zapisów rachunkowych dostarcza rolnikowi podstawowych danych na temat generowanych przychodów

i ponoszonych kosztów działalności. Stanowi to podstawę do analizy gospodarstwa, przede wszystkim jego kondycji finansowej, generowanych nadwyżek dla określonych działalności produkcyjnych czy planowania jego rozwoju lub finansowania inwestycji. Jest także bazą danych do sporządzania analiz, planów przedsięwzięć oraz ułatwia ubieganie się o środki zewnętrzne dostępne w formie: kredytów, pożyczek, dotacji w ramach wybranych interwencji Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR).

Rachunkowość rolnicza, ewidencja przychodów i rozchodów w ramach PS WPR:

W ramach PS WPR prowadzenie rachunkowości rolniczej lub ewidencji przychodów i rozchodów jest wymagane w przypadkach interwencji:

- 1) „Premie dla młodych rolników”:
  - od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty,
  - przy pomocy narzędzia do oceny ekonomicznej gospodarstwa lub w ramach:
Polskiego FADN/FSDN, podatkowej księgi przychodów i rozchodów, lub księgi rachunkowej.
- 2) „Rozwój małych gospodarstw”:
  - do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty drugiej raty pomocy,
  - przy pomocy narzędzia do oceny ekonomicznej gospodarstwa lub w ramach:
Polskiego FADN/FSDN, podatkowej księgi przychodów i rozchodów, lub księgi rachunkowej.

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

3) „Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacje)”:

- w okresie 5 lat liczonych od dnia wypłaty płatności końcowej,
- obejmuje także zapisy zdarzeń o charakterze niefinansowym,
- przy pomocy narzędzia do oceny ekonomicznej gospodarstwa lub w ramach: Polskiego FADN, księgi rachunkowej; w przypadku prowadzenia księgi rachunkowej zobowiązaniem jest prowadzenie ewidencji zdarzeń o charakterze niefinansowym przy pomocy narzędzia do oceny ekonomicznej gospodarstwa.

Prowadzenie rachunkowości rolniczej, ewidencji przychodów i rozchodów a wypłata środków finansowych

Niespełnienie warunku dotyczącego prowadzenia rachunkowości rolniczej, ewidencji przychodów i rozchodów w przypadku wskazanych interwencji może skutkować: wypowiedzeniem umowy przez ARiMR, wstrzymaniem wypłaty całości bądź części pomocy, zwrotem 3% kwoty wypłaconej pomocy za każdy rok, w którym nie prowadzono rachunkowości rolniczej.

Formy prowadzenia rachunkowości rolniczej w gospodarstwie:

1) Narzędzie do oceny ekonomicznej gospodarstwa – samolichący skoroszyt MS Excel, który służy do zarządzania gospodarstwem rolnym. Narzędzie zostało dostosowane do potrzeb wybranych interwencji PS WPR 2023-2027, w taki

sposób, aby beneficjenci przy jego pomocy mogli wywiązać się z obowiązku prowadzenia rachunkowości rolniczej, ewidencji przychodów i rozchodów czy zapisów zdarzeń o charakterze niefinansowym. Narzędzie do oceny ekonomicznej gospodarstwa rolnego wraz z instrukcją użytkownika i filmami instruktażowymi, dostępne jest na stronie internetowej Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB (<https://ierigz.waw.pl/narzedzie/>).

2) Polski FADN/FSDN – System Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, funkcjonujący w ramach sieci zbierania danych rachunkowych o dochodach

Rolnicy, których działalność związana jest z działaniami specjalnymi produkcji rolnej, podlegają obowiązkowi prowadzenia ksiąg rachunkowych jedynie wtedy, gdy zgłoszą zamiar prowadzenia takich ksiąg. Oznacza to zatem, że mają oni wybór formy opodatkowania.

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

i działalności gospodarczej gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej (FADN), prowadzony przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB w oparciu o ustawę z dnia 29 listopada 2000 r. o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych.

Dane są zbierane i przekazywane do IERiGŻ-PIB za pośrednictwem Ośrodków Doradztwa Rolniczego, w oparciu o papierowe lub elektroniczne Książki Rachunkowości Rolnej (KRR) w ciągu roku obrachunkowego (kalendarzowego) i podlegają kontroli poprawności. Książki Rachunkowości Rolnej składają się z tematycznych tabel, w których rejestrowane są m.in. wpływy i wypłaty; wydatki i wypłaty – czyli przychody i rozchody w Książce Wpływów i Wydatków (KWiw). Zbieranie danych w ciągu roku

Rachunkowość jest systemem, którego naczelnym zadaniem jest opracowanie rzetelnych i wiarygodnych informacji ekonomicznych, umożliwiających ocenę jednostki gospodarczej oraz stwarzających podstawy efektywnego zarządzania.

obrachunkowego zawsze rozpoczyna się z dniem 1 stycznia, a kończy 31 grudnia danego roku.

Beneficjenci, którzy uczestniczą w Polskim FADN/FSDN są zobowiązani do udokumentowania realizacji obowiązku prowadzenia rachunkowości poprzez:

- przechowywanie papierowych ksiąg rachunkowości rolnej w miejscu zamieszkania lub siedzibie, a jeżeli prowadzenie zostało zlecone – w miejscu ich prowadzenia, przez okres wskazany w umowie zawartej z ARiMR. Dopuszcza się czasowe przechowywanie ksiąg rachunkowych przez pracowników ośrodków doradztwa rolniczego;
- przechowywanie dowodów, na podstawie których dokonywane są wpisy w ksiągkach rachunkowych przez okres wskazany w umowie z ARiMR.

3) Podatkowa księga przychodów i rozchodów – jeżeli w gospodarstwie jest prowadzony wyłącznie dział specjalny produkcji rolnej, beneficjent jest zobowiązany do prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów.

Działami specjalnymi produkcji rolnej są: uprawy w szklarniach i ogrzewanych tunelach foliowych, uprawy grzybów i ich grzybni, uprawy roślin „in vitro”, fermowa hodowla i chów drobiu rzeźnego i nieśnego, wylęgarnie drobiu, hodowla i chów zwierząt futerkowych i laboratoryjnych, hodowla dżdżownic, hodowla entomofagów, hodowla jedwabników, prowadzenie pasiek oraz hodowla i chów innych zwierząt poza gospodarstwem rolnym.

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Pierwszym kryterium decydującym o tym, czy mamy do czynienia z działami specjalnymi produkcji rolnej, jest prowadzenie produkcji, której rodzaj zawarty jest w załączniku 2 do ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Jeśli prowadzony przez podatnika rodzaj upraw lub produkcji nie jest tam zawarty, można przyjąć, że podatnik nie prowadzi działu specjalnego produkcji rolnej. Jeśli zaś rodzaj wykonywanej przez podatnika produkcji jest wymieniony w w/w. załączniku 2 (to jeszcze nie oznacza, że podatnik będzie prowadził dział specjalny), wówczas kolejnym kryterium powinno być sprawdzenie rozmiarów tej produkcji. Jeśli rozmiary produkcji przekraczają wartości podane w załączniku 2 ww. ustawy, podatnik zobowiązany jest opodatkować działalność rolniczą jako działy specjalne produkcji rolnej podatkiem dochodowym.

Podatkowa księga przychodów i rozchodów jest narzędziem służącym do ewidencji osiągniętych przychodów i ponoszonych kosztów. Oznacza to, że rolnik powinien zapisywać w niej wartości osiągniętych przychodów ze sprzedaży oraz kosztów poniesionych w celu uzyskania przychodu.

4) Księga rachunkowa – rolnik ma obowiązek prowadzenia pełnej księgowości, jeżeli jego przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok przekroczyły w złotych równowartość 2 milionów euro.

Rolnicy, których działalność związana jest z działami specjalnymi produkcji rolnej, podlegają obowiązkowi prowadzenia

ksiąg rachunkowych jedynie wtedy, gdy zgłoszą zamiar prowadzenia takich ksiąg. Oznacza to zatem, że mają oni wybór formy opodatkowania.

Dokumenty potwierdzające transakcje:

Beneficjent powinien posiadać dokumenty potwierdzające transakcje ujęte w prowadzonej ewidencji, rachunkowości rolniczej, tj.:

- kopie faktury i faktury VAT RR, o których mowa w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług;
- wydruk paragonu fiskalnego kas rejestrujących;
- rachunek, o którym mowa w rozdziale 12 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, wraz z potwierdzeniem przelewu ogólnej sumy należności na rachunek bankowy albo rachunek w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej;
- umowa kupna - sprzedaży wraz z potwierdzeniem przelewu umówionej kwoty na rachunek bankowy albo rachunek w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej.

Łukasz Bocheński, CDR Oddział w Poznaniu

Opracowano na podstawie:

1. *Zasady prowadzenia rachunkowości rolniczej w gospodarstwie przez beneficjentów interwencji I.11 „Premie dla młodych rolników” w ramach PS WPR na lata 2023 - 2027*
2. *Zasady prowadzenia ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie przez beneficjentów interwencji I.10.5 „Rozwój małych gospodarstw” w ramach PS WPR na lata 2023 – 2027*
3. *Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027) r.*
4. www.ierigz.waw.pl/narzedzie/

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR NR 1/2025

Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN

Wprowadzenie

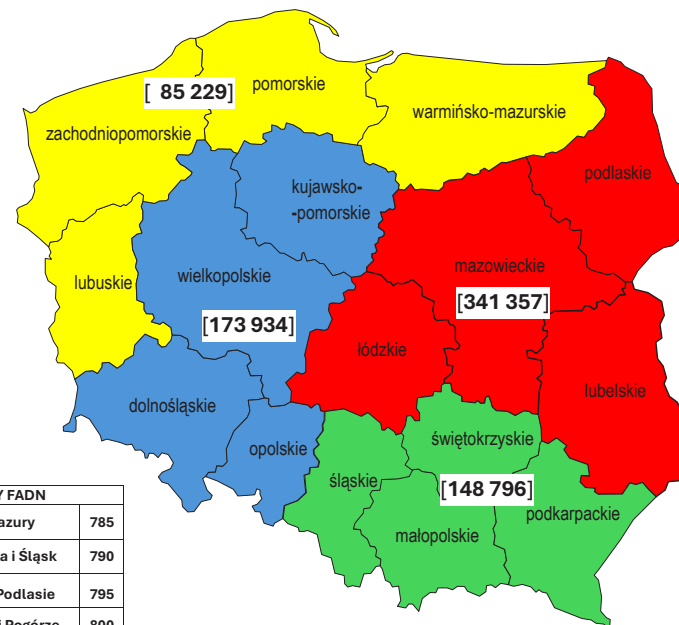
Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej PIB jest samodzielną placówką naukowo-badawczą z blisko 75-letnim dorobkiem naukowym i doświadczeniem w analizowaniu procesów ekonomiczno-produkcyjnych polskiego rolnictwa i gospodarki żywnościowej. Badania naukowe skoncentrowane są na najważniejszych zagadnieniach dotyczących ekonomicznej, produkcyjnej i społecznej sytuacji polskiej wsi, rolnictwa i szeroko rozumianej gospodarki żywnościowej. Prowadzone są także badania o charakterze aplikacyjnymi i użytkowym, których celem jest wykorzystywanie dostępnych informacji i wiedzy dla wyjaśnienia zachodzących procesów oraz wykorzystanie tych informacji dla wsparcia realizacji bieżącej polityki rolnej i polityki rozwoju obszarów wiejskich. Od 2004 r. Instytut pełni funkcję Agencji Łącznikowej FADN (*Farm Accountancy Data Network*). FADN jest systemem, który pomaga w programowaniu i realizacji zadań Wspólnej Polityki Rolnej. Dane gromadzone w ramach tej struktury wykorzystywane są przede wszystkim do: corocznego określania dochodów gospodarstw rolnych, analizy

działalności gospodarstw rolnych, oceny skutków projektowanych zmian dotyczących rolnictwa Wspólnoty.

Dane rachunkowe zbierane są przez blisko 1,8 tys. doradców z 16 Biur Rachunkowych oraz pracowników Instytutu. Rachunkowość rolna dla potrzeb Polskiego FADN w 2022 r. była prowadzona w 11 182 gospodarstwach rolnych, w tym w ponad 100 gospodarstwach prowadzonych przez pracowników IERiGŻ-PIB.

Rysunek 1.

Liczba reprezentowanych gospodarstw rolnych w próbie FADN według regionów

REGIONY FADN	
	Pomorze i Mazury 785
	Wielkopolska i Śląsk 790
	Mazowsze i Podlasie 795
	Małopolska i Pogórze 800

Źródło: Opracowanie wg danych FADN.

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Gospodarstwa objęte rachunkowością wchodzą w skład reprezentatywnej próby dla pola obserwacji Polskiego FADN obejmującego 749 315 gospodarstw rolnych, w których wartość Standardowej Produkcji „SO” jest nie mniejsza niż 4 000 euro. Tak zdefiniowane pole obserwacji jest zgodne z unijnymi zasadami regulującymi FADN i zatwierdzone podczas posiedzenia Komitetu Krajowego ds. FADN. FADN jest jedyną bazą danych, na potrzeby której zbierane są informacje według jednolitych zasad, a gospodarstwa tworzą statystycznie reprezentatywną próbę towarowych gospodarstw rolnych funkcjonujących na obszarze Unii Europejskiej.

Funkcjonujący podział Polski na regiony FADN¹ umożliwia także prowadzenie badań regionalnych. Podział ten obejmuje cztery regiony grupujące po cztery województwa (mapa).

Każde gospodarstwo rolne, prowadzące rachunkowość w ramach Polskiego FADN w 2022 roku reprezentuje pewną liczbę podobnych gospodarstw (ze swojej tzw. warstwy). W regionie Pomorza i Mazury próba FADN reprezentuje 85 229

¹ W roku 2023 dokonano weryfikacji obecnej regionalizacji Polski na 4 regiony Polskiego FADN pod kątem możliwych zmian w tym zakresie, wykorzystując metodę analizy skupień. W tym celu dokonano wyboru zmiennych o charakterze środowiskowym, społecznym i ekonomicznym. Zmienne te zostały poddane analizie pod kątem możliwości ich wykorzystania do opracowania nowego podziału regionalnego PL FADN. Wykonanie tego zadania jest istotne dla prowadzenia dalszych badań regionalnych, bowiem obecnie funkcjonujący podział obejmujący cztery regiony grupujące po cztery województwa został utworzony na początku lat 2000. Podział regionalny został utworzony na początku lat 2000 co może wskazywać, że nie odzwierciedla obecnych uwarunkowań środowiskowych, społecznych, gospodarczych, z uwagi na fakt, że na przestrzeni lat uległy one znacznym zmianom. Zrewidowanie podziału regionalnego FADN będzie konieczne również z uwagi na to, że w Komisji Europejskiej trwają obecnie prace mające na celu przekształcenie FADN w FSDN (ang. Farm Sustainability Data Network). Do zmian regionów FADN może przyczynić się również zmiana wielkości próby oraz wielkości ekonomicznej prognozy, które ze wstępnych wyników badań szacowane są na poziomie 8 tys. gospodarstw oraz 8 tys. euro SO.

gospodarstw rolnych, w regionie Wielkopolska i Śląsk jest to 173 934 podmiotów, w regionie Mazowsze i Podlasie 341 357 gospodarstwa oraz w regionie Małopolska i Pogórze 148 796 gospodarstwa rolne.

Struktura regionalna gospodarstw (próba FADN) według typów rolniczych

Typ rolniczy gospodarstwa odzwierciedla jego poziom i kierunek specjalizacji. Ogółem w strukturze gospodarstw uczestniczących w Polskim FADN, w roku obrachunkowym 2022, nieco ponad połowę stanowiły gospodarstwa, w których prowadzona była produkcja roślinna obejmująca głównie uprawy polowe oraz uprawy ogrodnicze i uprawy trwałe (50,5%). Odsetek tego typu gospodarstw w ujęciu regionalnym waha się od 47,3% w regionie Mazowsze i Podlasie do 56,8% w regionie Pomorza i Mazury (Tabela 1). Produkcja zwierzęca (krowy mleczne, zwierzęta trawożerne, trzoda chlewna i drób) reprezentowana jest przez 28,7% ogółu gospodarstw rolnych, w których dominują gospodarstwa z krowami mlecznymi. Najwyższy odsetek gospodarstw prowadzących produkcję zwierzęcą, w regionalnej strukturze gospodarstw, znajduje się w regionie Mazowsze i Podlasie (35,8%), najmniej zaś w regionie Wielkopolska i Śląsk (23,7%). Ogółem wśród gospodarstw w próbie FADN, blisko co piąte z nich jest tzw. gospodarstwem z produkcją mieszaną. W regionalnej strukturze tego typu gospodarstw najwięcej jest w regionie Wielkopolska i Śląsk (co czwarte gospodarstwo). Relatywnie najmniej jest ich w regionie Mazowsze i Podlasie.

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

Tabela 1

Struktura procentowa gospodarstw (próba FADN) według typów rolniczych i regionów FADN w roku obrachunkowym 2022 r.

Regiony	Razem	Uprawy polowe	Uprawy ogrodnicze	Uprawy trwałe	Krowy mleczne	Zwierzęta trawożerne	Trzoda chlewna	Drób	Mieszane
POLSKA	100,0%	50,5						28,7	20,8
		44,6	2,4	3,5	18,2	7,3	2,8	0,4	
Pomorze i Mazury	100,0%	56,8						25,8	17,4
		55,6	0,7	0,45	13,7	9,8	1,6	0,7	
Wielkopolska i Śląsk	100,0%	50,6						23,7	25,7
		48,5	1,3	0,8	12,2	7,1	4,1	0,3	
Mazowsze i Podlasie	100,0%	47,3						35,8	16,9
		37,1	3,5	6,5	26,1	7,1	2,3	0,3	
Małopolska i Pogórze	100,0%	51,7						25,6	22,7
		41,0	4,7	6,0	17,7	5,2	2,0	0,7	

Źródło: Opracowano wg danych FADN.

Wartość produkcji według regionów FADN

Wartość produkcji ogółem w roku obrachunkowym 2022, także charakteryzowała się zróżnicowaniem regionalnym (Tabela 2). W regionach Pomorze i Mazury oraz Wielkopolska i Śląsk wartość produkcji ogółem była ponad dwukrotnie wyższa niż w regionie Mazowsze i Podlasie oraz trzykrotnie wyższa niż w regionie Małopolska i Pogórze. Relacje te utrzymywały się w odniesieniu do wartości produkcji roślinnej, zwierzęcej i pozostałej. W odniesieniu do wartości produkcji roślinnej na 1 ha wartość ta była najwyższa (7 119 zł/ha) w regionie Wielkopolska i Śląsk.

Tabela 2

Wartość produkcji według regionów i typów FADN w roku obrachunkowym 2022

Wyszczególnienie	j.m.	Polska	Pomorze i Mazury	Wielkopolska i Śląsk	Mazowsze i Podlasie	Małopolska i Pogórze
Produkcja ogółem	zł	228 927	360 675	361 539	176 924	117 749
Produkcja roślinna	zł	135 441	244 758	206 338	95 581	81 394
Prod. roślinna na 1 ha	zł/ha	6 330	6 104	7 119	5 608	6 902
Produkcja zwierzęca	zł	91 788	109 841	153 578	80 426	35 284
Prod. zwierzęca na 1 LU	Zł/LU	7 704	7 026	8 486	7 397	7 116
Produkcja pozostała	zł	1 698	6 077	1 623	917	1 070

Źródło: Opracowano wg danych FADN.

W przypadku gospodarstw zestawianych według typów, podkreślić należy, że w gospodarstwach z uprawami ogrodniczymi wartość produkcji ogółem była najwyższa w regionie Małopolska i Pogórze (Tabela 3). Liderem w odniesieniu do wartości produkcji ogółem w pozostałych typach gospodarstw był region Wielkopolska i Śląsk. W typie uprawy polowe najwyższą wartość produkcji ogółem odnotowano w regionie Pomorze i Mazury.

Tabela 3

Wartość produkcji ogółem (w zł) według wybranych typów rolniczych i regionów FADN w roku obrachunkowym 2022

Wyszczególnienie	Uprawy polowe	Uprawy ogrodnicze	Uprawy trwałe	Krowy mleczne	Zwierzęta trawożerne	Trzoda chlewna	Mieszane
Polska	182 317	264 110	129 192	326 417	107 234	561 209	230 982
Pomorze i Mazury	350 460	*	*	370 978	100 235	587 314	357 674
Wielkopolska i Śląsk	244 092	382 595	192 433	500 565	149 493	602 707	461 906

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Mazowsze i Podlasie	112 590	155 030	129 204	331 981	104 892	560 357	161 214
Małopolska i Pogórze	110 891	392 619	104 870	129 728	70 166	357 719	81 105

* próba gospodarstw była niższa niż 15, co zgodnie z przyjętymi zasadami Polskiego FADN uniezwolnia prezentację wyników.

Źródło: Opracowano wg danych FADN.

dr hab. Agnieszka Wrzochalska,

Prof. Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB

Opracowano na podstawie:

1. *Wyniki Standardowe 2022 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN, Region FADN 785, Pomorze i Mazury, Część I. Wyniki Standardowe (Warszawa 2024)*
2. *Wyniki Standardowe 2022 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN, Region FADN 790, Wielkopolska i Śląsk, Część I. Wyniki Standardowe (Warszawa 2024)*
3. *Wyniki Standardowe 2022 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN, Region FADN 795, Mazowsze i Podlasie, Część I. Wyniki Standardowe (Warszawa 2024)*
4. *Wyniki Standardowe 2022 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN, Region FADN 800, Małopolska i Pogórze, Część I. Wyniki Standardowe (Warszawa 2024)*
5. *Wyniki Standardowe 2022 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN, część I. Wyniki Standardowe (Warszawa 2023).*
6. *Sprawozdanie z działalności IERIGŻ-PIB w roku 2023, IERIGŻ-PIB, Warszawa 2024.*

Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

Ekoschemat Integrowana Produkcja Roślin (IP) cieszy się z roku na rok coraz większym zainteresowaniem wśród rolników. W 2024 roku do ARiMR wpłynęło 13 455 wniosków z deklaracją realizacji tego ekoschematu, co stanowiło dwukrotny wzrost w porównaniu do 2023 roku.

Integrowana produkcja roślin to nowoczesny system jakości żywności, który łączy ochronę środowiska i zdrowie ludzi poprzez wykorzystanie zrównoważonego postępu technologicznego i biologicznego w uprawie, ochronie roślin oraz nawożeniu. Wdrożenie technologii zgodnych z zasadami integrowanej produkcji pozwala na uzyskanie zdrowej żywności pochodzenia roślinnego. To z kolei przekłada się na korzyści marketingowe, wynikające ze sprzedaży żywności o poświadczonyj urzędowo jakości, oznaczonej zastrzeżonym znakiem IP.

Dlaczego warto wdrożyć zasady integrowanej produkcji?

Za wdrożeniem zasad integrowanej produkcji przemawiają różne korzyści, takie jak:

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

- Dodatkowa płatność w ramach ekoschematu „Integrowana Produkcja Roślin”;
- Spełnienie norm i wymogów warunkowości, co gwarantuje otrzymanie płatności bezpośrednich w pełnej wysokości;
- Zwiększenie możliwości eksportu roślin i produktów roślinnych (głównie owoców i warzyw) dzięki spełnieniu międzynarodowych standardów bezpieczeństwa żywności i ochrony środowiska;
- Zwiększenie konkurencyjności na rynku krajowym dzięki promowaniu produktów wysokiej jakości;
- Możliwość uzyskania punktów w wybranych Interwencjach PS WPR 2023-2027.

Nic więc dziwnego, że coraz więcej rolników rozważa wdrożenie tego systemu, który kładzie nacisk na zrównoważone metody gospodarowania, ochronę środowiska i wysoką jakość produktów. Zanim jednak podejmie się decyzję o wejściu w ten system, warto dokładnie przeanalizować koszty związane z jego wdrożeniem i utrzymaniem.

Dopłaty do ekoschematu

W 2024 roku rolnicy, którzy zdecydowali się na realizację ekoschematu „Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin”, mogli liczyć na istotne wsparcie finansowe w ramach płatności obszarowych. Jak informuje Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), stawka płatności wyniosła **818,92 zł/ha** uprawy prowadzonej zgodnie z Metodami Integrowanej Produkcji Roślin. W 2024 roku w ramach

ekoschematu „Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin” rolnicy mogli również uzyskać dofinansowanie do trwałych użytków zielonych zadeklarowanych w danym roku we wniosku o płatność (z wyłączeniem TUZ cennych). Płatność przysługiwała do powierzchni TUZ odpowiadającej powierzchni zadeklarowanej i potwierdzonej przez Jednostkę Certyfikującą upraw zadeklarowanych w ramach ekoschematu.

W związku z faktem, że w ramach różnych grup upraw tj. rolniczych, sadowniczych, jagodowych i warzyw koszty produkcji i pracochłonność znacznie się różnią, w 2025 roku przewiduje się zróżnicowanie stawek płatności dla poszczególnych grup. Szacuje się, że dofinansowanie do hektara uprawy będzie wynosiło dla:

- rolniczych – 146,07 EUR/ha (ok. 623 zł);
- roślin sadowniczych – 342,70 EUR/ha (ok. 1463 zł/ha);
- jagodowych – 309,21 EUR/ha (ok. 1320 zł/ha);
- warzywnych – 309,21 EUR/ha (1320 zł/ha).

Jednocześnie od 2025 roku nie będzie możliwości uzyskania dofinansowania do powierzchni trwałych użytków zielonych. Płatności będą mogły być realizowane tylko do grup upraw, które są prowadzone zgodnie z metodami integrowanej produkcji roślin.

Wsparcie w ramach tego ekoschematu stanowi znaczącą pomoc w pokryciu kosztów związanych z certyfikacją, szkoleniami oraz wdrażaniem nowoczesnych technologii, co dodatkowo zwiększa konkurencyjność polskich gospodarstw na rynku krajowym i międzynarodowym.

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Koszty wejścia w system integrowanej produkcji

Obowiązkowe szkolenie producenta rolnego

Aby przystąpić do certyfikacji upraw rolnik powinien odbyć obowiązkowe szkolenie w zakresie integrowanej produkcji roślin. Producent musi posiadać zaświadczenie o jego ukończeniu na moment zgłoszenia się do jednostki certyfikującej.

Szkolenie organizowane jest przez przedsiębiorców wykonujących działalność gospodarczą i wpisanych do „Rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie prowadzenia szkoleń w zakresie środków ochrony roślin” prowadzonego przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Pierwsze szkolenie jest to szkolenie podstawowe i trwa 2 dni (16 godzin). Zaświadczenie ze szkolenia podstawowego ważne jest 5 lat. Po tym okresie należy ukończyć jednodniowe szkolenie uzupełniające.

Koszt szkolenia podstawowego w jednostkach doradztwa rolniczego kształtuje się od 250 zł do 400 zł. Natomiast cena szkolenia od 150 zł do 300 zł. Ceny różnią się w poszczególnych województwach i mogą być uzależnione od liczby osób zapisanych na szkolenie. Koszt szkolenia podstawowego w jednostkach prywatnych jest nieco wyższy i wynosi ok. 300-450 zł.

Proces certyfikacji

Podstawowym wymogiem umożliwiającym prowadzenie upraw w systemie integrowanej produkcji i uzyskanie certyfikatu IP jest zgłoszenie do podmiotu certyfikującego. Zgłoszenia dokonuje

się corocznie, zgodnie z przepisami art. 55 ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin. Zamiar stosowania integrowanej produkcji roślin rolnik zgłasza corocznie podmiotowi certyfikującemu, nie później niż 30 dni przed siewem albo sadzeniem roślin, albo w przypadku roślin wieloletnich do dnia 1 marca każdego roku.

Proces certyfikacji obejmuje m.in.:

- Rejestrację producenta;
- Planowanie działań związanych z oceną;
- Kontrole na miejscu działalności;
- Inspekcje i pobieranie próbek do badań (min. 20% gospodarstw);
- Analizę dokumentacji prowadzonej przez rolnika;
- Wydanie certyfikatu i nadzór nad jego ważnością.

Część jednostek certyfikujących pobiera opłatę rejestracyjną wynoszącą ok. 300 zł. Całkowity koszt certyfikacji waha się od 1300 zł do ponad 5000 zł, w zależności od wielkości gospodarstwa i liczby certyfikowanych gatunków.

W Tabeli 1 na podstawie cenników opublikowanych na stronach internetowych jednostek certyfikujących przedstawione zostały koszty całorocznego nadzoru nad działalnością w zakresie Integrowanej Produkcji w zależności od sumarycznej powierzchni upraw zadeklarowanych w systemie IP. W tabeli uwzględnione zostały koszty certyfikacji dla gospodarstw utrzymujących do 3 upraw w systemie Integrowanej Produkcji. W tabeli podano koszty brutto (23% VAT).

Tabela 1
Opłaty za całoroczny nadzór nad działalnością
w zakresie Integrowanej Produkcji Roślin w zł brutto

Opłaty za całoroczny nadzór nad działalnością w zakresie Integrowanej Produkcji Roślin														
	Jednostka certyfikująca	PNG Sp. z o.o.	QA Solutions Sp. z o.o.	Kiwa COBICO Sp. z o.o.	Centrum Jakości Agro Eko Sp. z o.o.	SGS Polska Sp. z o.o.	TUV Rheinland Polska Sp. z o.o.	BIOCERT MAŁOPOLSKA Sp. z o.o.	EKOOGWARAN CIA PTRE Sp. z o.o.	ECO2 Sp. z o.o.	Krajowe Centrum Badań i Certyfikacji "Gwarantowa na Jakość" Sp. z o.o.	Polskie Centrum Badań i Certyfikacji SA	AGRO BIO TEST Sp. z o.o.	INTEGRA AGRO Sp. z o.o.
powierzchnia upraw	Sha	1 300 zł	1 599 zł	1 646,97 zł	1 500 zł	2398,5	1 722,00 zł	1 600 zł	1 900,00 zł	1 600 zł	-	1 476,00 zł	-	1 845,00 zł
	10ha	1 300 zł	1 599 zł	1 646,97 zł	1 750 zł	2398,5	1 722,00 zł	1 800 zł	1 900,00 zł	1 600 zł	-	1 476,00 zł	-	1 845,00 zł
	20ha	1 500 zł	1 845 zł	1 646,97 zł	2 350 zł	3013,5	2 091,00 zł	1 800 zł	1 900,00 zł	1 700 zł	-	1 476,00 zł	-	1 845,00 zł
	40ha	1 800 zł	2 214 zł	2 077,47 zł	2 350 zł	3013,5	2 460,00 zł	2 090 zł	1 900,00 zł	1 850 zł	-	1 476,00 zł	-	2 337,00 zł
	80ha	2 200 zł	2 460 zł	2 507,97 zł	2 550 zł	3075	2 952,00 zł	2 460 zł	1 900,00 zł	2 200 zł	-	1 476,00 zł	-	2 337,00 zł
	120ha	2 600 zł	3 567 zł	2 876,97 zł	3 150 zł	3567	3 567,00 zł	3 300 zł	1 900,00 zł	2 450 zł	-	1 476,00 zł	-	2 829,00 zł
	180ha	3 000 zł	3 567 zł	2 876,97 zł	3 150 zł	indywidualnie	3 567,00 zł	3 300 zł	1 900,00 zł	indywidualnie	-	1 476,00 zł	-	2 829,00 zł
	250ha	3 700 zł	3 567 zł	2 876,97 zł	4 150 zł	indywidualnie	4 305,00 zł	4 100 zł	1 900,00 zł	indywidualnie	-	1 476,00 zł	-	2 829,00 zł
	300ha	3 700 zł	3 567 zł	2 876,97 zł	5 150 zł	indywidualnie	4 305,00 zł	4 100 zł	1 900,00 zł	indywidualnie	-	1 476,00 zł	-	2 829,00 zł
	koszt procesu certyfikacji dla gospodarstw do 3 gatunków roślin													

Źródło: Cenniki jednostek certyfikujących, opracowanie własne.

Liczba roślin objętych certyfikatem

Nie ma ograniczenia w liczbie gatunków, które mogą być objęte procesem certyfikacji w danym gospodarstwie lecz od ich liczby uzależniony jest koszt całego procesu. Większość jednostek certyfikujących wylicza koszt procesu certyfikacji dla 3 gatunków roślin. Każdy kolejny gatunek objęty certyfikacją zwiększa jej koszt o kwotę od 123 zł do 350 zł w zależności od jednostki certyfikującej. W przypadku, gdy jeden producent zgłasza uprawy ozime i jare lub rośliny wieloletnie w różnych terminach powierzchni oraz liczba gatunków są zliczane i uwzględniane przy naliczaniu opłat (SGS).

Poniżej w Tabeli 2 przedstawione zostały koszty certyfikacji gospodarstwa, które deklaruje uprawę 3 gatunków roślin zgodnie

z zasadami integrowanej produkcji oraz koszt certyfikacji kolejnego gatunku powyżej 3 i 6.

Tabela 2

	Jednostka certyfikująca	PNG Sp. z o.o.	QA Solutions Sp. z o.o.	Kiwa COBICO Sp. z o.o.	Centrum Jakości Agro Eko Sp. z o.o.	SGS Polska Sp. z o.o.	TUV Rheinland Polska Sp. z o.o.	BIOCERT MAŁOPOLSKA Sp. z o.o.	EKOOGWARAN CIA PTRE Sp. z o.o.	ECO2 Sp. z o.o.	Krajowe Centrum Badań i Certyfikacji "Gwarantowa na Jakość" Sp. z o.o.	Polskie Centrum Badań i Certyfikacji SA	AGRO BIO TEST Sp. z o.o.	INTEGRA AGRO Sp. z o.o.
liczba certyfikowanych gatunków	10ha i 3 gat. Roślin	1 300,00 zł	1 599,00 zł	1 646,97 zł	1 750,00 zł	2 398,50 zł	1 722,00 zł	1 800,00 zł	1 900,00 zł	1 600,00 zł	1 230,00 zł	1 476,00 zł	1 550,00 zł	1 845,00 zł
	kolejny gatunek powyżej 3	-	246,00 zł	-	250,00 zł	307,50 zł	123,00 zł	350,00 zł	indywidualnie	250,00 zł	123,00 zł	-	200,00 zł	246,00 zł
	kolejny gatunek powyżej 6	-	246,00 zł	246,00 zł	250,00 zł	307,50 zł	123,00 zł	350,00 zł	indywidualnie	250,00 zł	123,00 zł	246,00 zł	200,00 zł	246,00 zł

Źródło: Cenniki jednostek certyfikujących, opracowanie własne.

Dodatkowe koszty

Jednostki certyfikujące zastrzegają sobie również prawo do naliczania kosztów **dodatkowych** związanych z procesem certyfikacji. Zazwyczaj są to koszty związane z dojazdem do siedziby gospodarstwa, zwłaszcza, gdy poszczególne jednostki produkcyjne zlokalizowane są w różnych województwach lub odległość między jednostką a siedzibą rolnika jest większa niż 50 km. Koszt dojazdu może wówczas wynieść od 184 zł do 1000 zł. W zależności od jednostki można się spotkać również z dodatkowymi kosztami związanymi z dodatkową kontrolą, mającą na celu zweryfikowanie wykonania przez producenta roślin zaleceń pokontrolnych, usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, wyjaśnienia reklamacji czy też podejrzenia stosowania przez producenta niedozwolonych w Systemie Integrowanej Produkcji Roślin substancji, produktów lub zabiegów. Koszty

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

przeprowadzonej kontroli dodatkowej kształtują się między 246 zł a 1230 zł. Dodatkowe koszty mogą być związane z prowadzoną dokumentacją i zazwyczaj wiążą się z niewielkimi kosztami np. z wydaniem duplikatu dokumentacji (50-250 zł), wydaniem certyfikatu w języku obcym (123-615 zł).

Tabela 4

	Jednostka certyfikująca	PNG Sp. z o.o.	QA Solutions Sp. z o.o.	Kiwa COBICO Sp. z o.o.	Centrum Jakości Agro Eko Sp. z o.o.	SGS Polska Sp. z o.o.	TUV Rheinland Polska Sp. z o.o.	BIOCERT MAŁOPOLSKA Sp. z o.o.	EKOGRWARAN CIA PTRP Sp. z o.o.	ECO2 Sp. z o.o.	Krajowe Centrum Badań i Certyfikacji "Gwarantowa na Jakość" Sp. z o.o.	Polskie Centrum Badań i Certyfikacji SA	AGRO BIO TEST Sp. z o.o.	INTEGRA AGRO Sp. z o.o.
POZOSTAŁE KOSZTY CERTYFIKACJI	lokalizacja gosp. w więcej niż jednym województwie /dojazd powyżej 50km	500,00 zł	0,00 zł	922,50 zł	200,00 zł	246,00 zł	-	-	-	-	184,50 zł	-	300,00 zł	246,00 zł
	wydanie duplikatu	50,00 zł	50,00 zł	615,00 zł	100,00 zł	123,00 zł	-	-	-	100,00 zł	-	246,00 zł	100,00 zł	61,50 zł
	wydanie certyfikatu w języku obcym	-	307,50 zł	615,00 zł	250,00 zł	-	-	-	-	200,00 zł	-	123,00 zł	-	246,00 zł
	dodatkowa kontrola w gospodarstwie	-	553,50 zł	1 230,00 zł	500,00 zł	-	984,00 zł	-	1 200,00 zł	500,00 zł	-	246,00 zł	900,00 zł	553,50 zł
	rezygnacja z certyfikacji ze strony wnioskodawcy	-	307,50 zł	-	-	-	od 492 zł	-	-	-	-	-	-	indywidualnie
	pobór prób do badań	-	-	369,00 zł	100,00 zł	-	-	-	-	-	100,00 zł	-	-	1 300,00 zł

Źródło: Cenniki jednostek certyfikujących, opracowanie własne.

Analizy laboratoryjne

W 20% gospodarstw, które zostały zgłoszone do jednostki certyfikującej i zostały wpisane do rejestru gospodarstw prowadzonego przez jednostkę zgodnie z art. 56 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin, podczas przeprowadzonej kontroli zostaną pobrane próby do analiz laboratoryj-

nych, w celu przeprowadzenia badań na pozostałości po środkach ochrony roślin, zawartość azotynów, azotanów i metali ciężkich. Większość jednostek certyfikujących koszt tych badań wlicza w koszt procesu certyfikacji. Wykonanie analiz laboratoryjnych próbek, które zostały pobrane w trybie innym niż te wytypowane w ramach prowadzonego nadzoru, wynikające z procesu reklamacyjnego, odwoławczego lub notyfikacji, stanowi dodatkowy koszt obciążający rolnika. Na podstawie analizy ryzyka wykonanej w jednostce certyfikującej gospodarstwo może zostać dodatkowo skontrolowane. Koszt czynności związanych z pobraniem próbek jednostki certyfikujące szacują na około 100 zł. Do tego naliczana jest opłata za analizy laboratoryjne wykonane przez akredytowane laboratorium zgodnie z obowiązującym cennikiem. Według informacji zawartych w dostępnych cennikach koszt wykonania analiz kształtuje się odpowiednio:

- metale ciężkie (Cd oraz Pb) – 270 zł-330 zł;
- azotany V i III – 170 zł;
- pozostałości po środkach ochrony roślin – 500 zł-600 zł (SGS, Laboratorium AgroEkspert, Agrosmartlab).

Koszt usługi doradczej

Dodatkowo, rolnicy przy spełnieniu wymogów prowadzenia dokumentacji niezbędnej przy procesie certyfikacji lub realizacji zobowiązania w ramach ekoschematu Integrowana produkcja Roślin, mogą korzystać z pomocy doradców z ośrodków doradztwa rolniczego, co wiąże się z dodatkowymi kosztami, ale może ułatwić realizację wymagań programu.

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Z ogólnodostępnych cenników wynika, że szacunkowy koszt uzupełnienia dokumentacji zależy od powierzchni i liczby działek rolnych, na których realizowane będzie zobowiązanie. Koszt sporządzenia dokumentacji może się również różnić w poszczególnych ośrodkach doradztwa rolniczego:

- Wypełnienie zgłoszenia Integrowanej Produkcji Roślin – 100 zł
- Wypełnienie notatnika do Integrowanej Produkcji Roślin:
  - Do 15 działek rolnych 300 zł
  - Od 15 do 30 działek rolnych 500 zł
  - Powyżej 30 działek rolnych 500 zł + 10 zł za każdą kolejną działkę.

Nie ma ograniczenia w liczbie gatunków, które mogą być objęte procesem certyfikacji w danym gospodarstwie lecz od ich liczby uzależniony jest koszt całego procesu.

Prowadzenie notatnika zwalnia producenta z obowiązku prowadzenia ewidencji zabiegów agrotechnicznych i agrochemicznych dla zgłoszonej uprawy, ponieważ wszystkie wymogi w zakresie ewidencjonowania stosowania środków ochrony i nawożenia roślin są spełnione. Producent zobowiązany jest przechowywać notatnik w celu udostępnienia go do kontroli przez okres 3 lat.

Zakup nawozów i środków ochrony roślin

Zasady integrowanej produkcji wymagają stosowania nawozów i środków ochrony roślin dopuszczonych w tym systemie. Szczególnie w odniesieniu do środków ochrony roślin trzeba zwrócić uwagę na wymagania stawiane przez Metodę Integrowanej Produkcji, która w pierwszej kolejności wymaga zastosowania biologicznych metod ochrony, a dopiero w kolejnym kroku metod chemicznych za pomocą środków które zostały dopuszczone do stosowania w ramach IP. Dlatego koszty ochrony roślin mogą się istotnie różnić w zależności od wielkości gospodarstwa, rodzaju upraw oraz dostępności środków zgodnych z zasadami IP.

Wykaz środków ochrony roślin w integrowanej produkcji został zamieszczony na stronie <https://www.agrofagi.com.pl/143,wykaz-srodkow-ochrony-roslin-dla-integrowanej-produkcji>

Czy inwestycja w integrowaną produkcję się opłaca?

Wdrożenie zasad integrowanej produkcji wiąże się z kosztami, ale przynosi również liczne korzyści. Dzięki lepszemu zarządzaniu zasobami, ograniczeniu stosowania chemicznych środków

strona główna

■ Bioróżnorodność na gruntach ornych

■ Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR

■ Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN

■ Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR NR 1/2025

ochrony roślin i poprawie jakości plonów, rolnicy mogą osiągnąć wyższe zyski.

Z zebranych danych wynika, że gospodarstwo, które chce zgłosić do IP uprawę do 3 gatunków roślin na powierzchni do 10 ha, powinno przygotować się w pierwszym roku certyfikacji na następujące koszty:

- 1) Koszt obowiązkowego szkolenia z zakresu integrowanej produkcji – ok. 350 zł;
- 2) Koszt certyfikacji (rocznego nadzoru jednostki certyfikującej nad działalnością) – ok. 1678 zł;

Podane koszty mają charakter orientacyjny. Należy pamiętać, że każda jednostka certyfikująca, po przeprowadzeniu analizy ryzyka, może nałożyć na rolnika dodatkowe koszty certyfikacji.

Analizując potencjalne koszty procesu certyfikacji i obowiązkowego szkolenia należy zwrócić uwagę na wysokość płatności, którą rolnicy otrzymali w 2024 roku w związku z deklaracją realizacji zobowiązania w ramach ekoschematu „Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin”, oraz prognozowane płatności przewidziane w 2025 roku z tytułu płatności do ekoschematu „Integrowana Produkcja” (Tabela 4). W przypadku gospodarstw, w których powierzchnia upraw IP nie przekracza 5 ha wysokość uzyskanego wsparcia w 2024 roku oraz prognozowana płatność w 2025 roku jest niższa niż podstawowe szacowane koszty certyfikacji. Zwłaszcza w przypadku płatności do roślin rolniczych, gdzie kwota płatności została obniżona w stosunku do poprzedniego roku o ok. 195 zł.

Tabela 4

Koszt integrowanej produkcji w stosunku do uzyskanych płatności w 2024 i prognozowanych płatności do ekoschematu w 2025 roku									
powierzchnia uprawy IP - 3 gatunki roślin (ha)	wysokość wsparcia w 2024 roku	rośliny sadownicze		rośliny jagodowe		rośliny rolnicze		rośliny warzywne	
		koszty certyfikacji i szkolenia brutto	wysokość wsparcia w 2025 roku	koszty certyfikacji i szkolenia brutto	wysokość wsparcia w 2025 roku	koszty certyfikacji i szkolenia brutto	wysokość wsparcia w 2025 roku	koszty certyfikacji i szkolenia brutto	wysokość wsparcia w 2025 roku
1	818,92 zł	2 039,77 zł	1 463,00 zł	2 039,77 zł	1 320,00 zł	2 039,77 zł	623,00 zł	2 039,77 zł	1 320,00 zł
2	1 637,84 zł	2 039,77 zł	2 926,00 zł	2 039,77 zł	2 640,00 zł	2 039,77 zł	1 246,00 zł	2 039,77 zł	2 640,00 zł
3	2 456,76 zł	2 039,77 zł	4 389,00 zł	2 039,77 zł	3 960,00 zł	2 039,77 zł	1 869,00 zł	2 039,77 zł	3 960,00 zł
4	3 275,68 zł	2 039,77 zł	5 852,00 zł	2 039,77 zł	5 280,00 zł	2 039,77 zł	2 492,00 zł	2 039,77 zł	5 280,00 zł
5	4 094,60 zł	2 039,77 zł	7 315,00 zł	2 039,77 zł	6 600,00 zł	2 039,77 zł	3 115,00 zł	2 039,77 zł	6 600,00 zł
10	8 189,20 zł	2 080,68 zł	14 630,00 zł	2 080,68 zł	13 200,00 zł	2 080,68 zł	6 230,00 zł	2 080,68 zł	13 200,00 zł
20	16 378,40 zł	2 274,32 zł	29 260,00 zł	2 274,32 zł	26 400,00 zł	2 274,32 zł	12 460,00 zł	2 274,32 zł	26 400,00 zł
40	32 756,80 zł	2 492,54 zł	58 520,00 zł	2 492,54 zł	52 800,00 zł	2 492,54 zł	24 920,00 zł	2 492,54 zł	52 800,00 zł
80	65 513,60 zł	2 724,36 zł	117 040,00 zł	2 724,36 zł	105 600,00 zł	2 724,36 zł	49 840,00 zł	2 724,36 zł	105 600,00 zł
120	98 270,40 zł	3 193,91 zł	175 560,00 zł	3 193,91 zł	158 400,00 zł	3 193,91 zł	74 760,00 zł	3 193,91 zł	158 400,00 zł
180	147 405,60 zł	3 201,77 zł	263 340,00 zł	3 201,77 zł	237 600,00 zł	3 201,77 zł	112 140,00 zł	3 201,77 zł	237 600,00 zł
250	204 730,00 zł	3 561,55 zł	365 750,00 zł	3 561,55 zł	330 000,00 zł	3 561,55 zł	155 750,00 zł	3 561,55 zł	330 000,00 zł
300	245 676,00 zł	3 672,66 zł	438 900,00 zł	3 672,66 zł	396 000,00 zł	3 672,66 zł	186 900,00 zł	3 672,66 zł	396 000,00 zł

Źródło: Cenniki jednostek certyfikujących, opracowanie własne.

Ekoschemat „Integrowana Produkcja” (IP) zdobywa rosnącą popularność wśród polskich rolników, czego dowodem jest dwukrotny wzrost liczby wniosków o jego realizację w 2024 roku. System ten promuje nowoczesne i zrównoważone podejście do upraw, łącząc korzyści środowiskowe, zdrowotne i ekonomiczne. Rolnicy mogą liczyć na wsparcie finansowe, lepszą konkurencyjność na rynku oraz możliwość eksportu zgodnego z międzynarodowymi standardami.

Wdrożenie systemu IP wymaga jednak spełnienia licznych wymogów w zakresie prowadzenia uprawy, uzyskania certyfikacji, przeprowadzania analiz laboratoryjnych czy udziału w obowiązkowych szkoleniach. Koszty początkowe, obejmujące certyfikację (około 1678 zł rocznie), szkolenia (około 350 zł) oraz inwestycje w technologie i dokumentację, mogą być znaczące, szczególnie dla mniejszych gospodarstw. W 2024 roku

strona główna

- Bioróżnorodność na gruntach ornych
- Ewidencja zdarzeń gospodarczych w gospodarstwie rolnym na potrzeby wybranych interwencji PS WPR
- Wybrane informacje o gospodarstwach rolnych w podziale na regiony Polskiego FADN
- Integrowana Produkcja Roślin – koszty, opłacalność i wyzwania. Czy warto skorzystać z tego Ekoschematu?

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

wsparcie finansowe wyniosło 818,92 zł/ha, a prognozowane stawki na 2025 rok różnią się w zależności od rodzaju upraw, co może wpłynąć na opłacalność dla rolników.

Pomimo wysokich kosztów początkowych, Integrowana Produkcja przynosi liczne, długoterminowe korzyści, takie jak wyższe dochody, certyfikaty jakości i ochrona środowiska. System ten stanowi szansę na rozwój zrównoważonego rolnictwa, jednak decyzja o jego wdrożeniu powinna być poprzedzona szczegółową analizą wymagań stawianych przez metodyki uprawy (<https://www.gov.pl/web/piorin/metodyki-ip>), koszty objęcia certyfikacją oraz dostępne dopłaty i dodatkowe korzyści płynące z certyfikatu Integrowanej Produkcji.

Małgorzata Cieślak, CDR w Brwinowie

Opracowano na podstawie:

1. <https://www.farmer.pl/finanse/dotacje-i-dopłaty/jakie-było-zainteresowanie-rolnikow-poszczegolnymi-plotnosciami-w-2024-r,151558.html>
2. <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/integrowana-produkcja-roslin>
3. <https://agroekspert.com/cennik/>
4. <https://sklep.agrosmartlab.com/>
5. Cenniki Ośrodków Doradztwa Rolniczego udostępnione na stronach internetowych
6. Cenniki Jednostek Certyfikujących udostępnione na stronach internetowych
7. www.arimr.gov.pl
8. www.minrol.gov.pl
9. Metodyki uprawy: <https://www.gov.pl/web/piorin/metodyki-ip>

www.zdr.cdr.gov.pl

Zagadnienia Doradztwa Rolniczego

www.zdr.cdr.gov.pl/Zagadnienia Doradztwa Rolniczego

KWARTALNIK

ISSN 1232-3578
e-ISSN 2719-8901

Czasopismo naukowe
publikujące artykuły z zakresu rolnictwa, rozwoju obszarów wiejskich, nowych rozwiązań i technologii w rolnictwie oraz ochronie środowiska, a przede wszystkim poświęcone metodyce i zagadnieniom przydatnym w pracy doradcy rolniczego

Jesteśmy

W bazach czasopism naukowych:

- Index Copernicus
- Polska Bibliografia Naukowa
- AGRO
- CEJH
- Biblioteka Nauki

Redakcja

przyjmuje artykuły naukowe, przeglądowe, krótkie komunikaty w języku polskim wraz ze streszczeniami i słowami kluczowymi w języku polskim i angielskim

Zapewniamy

- bezpłatną publikację artykułów w czasopiśmie oraz pełen dostęp do artykułów na stronie internetowej www.cdr.gov.pl
- możliwość zamieszczania zdjęć i wykresów w kolorze
  - podwójną recenzję artykułów
  - opracowanie redakcyjne tekstu

Punktacja MEIN - 20 pkt.

WYDAWCA

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE
ODDZIAŁ W POZNANIU

STOWARZYSZENIE EKONOMISTÓW ROLNICTWA I AGROBIZNESU

REDAKCJA KONTAKT

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE
ODDZIAŁ W POZNANIU
ul. Winogrody 63, 61-659 Poznań
Sekretariat tel. +48 61 823 20 81
Redakcja tel. +48 61 648 62 41
e-mail: kwartalnik@cdr.gov.pl

Kontakt:
e-mail: kwartalnik@cdr.gov.pl
j.stawna@cdr.gov.pl
tel. +48 61 823 20 81 w. 011

strona główna

CENTRUM DORADZTWA
ROLNICZEGO W BRWINOWIE

HORYZONT CDR
NR 1/2025

Elektroniczny biuletyn informacyjny wydawany przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie

Rada Programowa

w składzie: Adrianna Bolewicz-Tatka, Aleksander Bomberski
Barbara Grygo, Bartłomiej Kołacz, Elżbieta Kmita-Dziasek,
Iwona Kajdan-Zysnarska, Dariusz Pomykała.

Opracowany przez Zespół Redakcyjny w składzie: Adrianna Bolewicz-Tatka,
Mariusz Gutowski, Jacek Hanasko, Justyna Stawna, Alicja Zygmantowska.

Projekt graficzny: Alicja Zygmantowska

Adres Redakcji: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Poznaniu,
ul. Winogrody 63, 61-659 Poznań, e-mail: redakcja.horyzontcdr@cdr.gov.pl

Dystrybucja elektroniczna: CDR O/Poznań, e-mail: horyzontcdr@cdr.gov.pl

Wersja internetowa: <http://www.cdr.gov.pl>

Zdjęcia: archiwum CDR, Adobe Stock

Redakcja wyraża zgodę na kopiowanie, reprodukcję i rozpowszechnianie w celach niekomercyjnych, w całości lub w części materiałów tekstowych. Podmiot korzystający z materiałów tekstowych opublikowanych na stronach biuletynu zobowiązany jest do zamieszczenia informacji o ich pochodzeniu. Zabronione jest kopiowanie, reprodukcję i rozpowszechnianie materiałów graficznych tj. zdjęć, ilustracji, rycin, itp.

